Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 205 (13919) | 1972 оной августын 31, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ҮСХЭЛ ҮРГЭНӨӨР ДЭМЖЭХЭ

Мүнөө хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдэй эгээл харюусалгатай сагынь тудажа ерэбэ. Республикын колхоз, совхозууд ойн баярта жэлэй ургаса хуряалга эхилээд, колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэришэд, комбайнернууд болон шофёрнууд, трактористнууд болон хадагшад хэниинь хэн булталадаа тон ехэ эдэбхитэйгээр ажаллажа байна. ...гүйдэ аргагүй. Сагай уларил таагүй, түбэгтэй байна. Зарим аймагуудта мүндэр орожо, орооhо таряа гэмтээhэн ушар... Зарим нютагуудта хюруу унажа, хартаабха, овощ, кукурузые хүлдэхөөhэн байха юм. Хаа хаанагүй шахуу хүйтэрэд байнхай. Энэ аюултай бшуу. Нобшоронгүй, яаралтайгаар, богони болзор соо бүхы ургасаяа хуряажа абаагүй hаа, ...додо орожо болохоор байна.

Тиимэhээ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй үүсхэл тон ехэ удха шанартай байна. Тэдэнэр 5.465 гектар тарягаа хүдэлмэриин ...үдэр соо амяарлан хадаад, 12 үдэр соо баалнуудаа суглуулжа сохёод, орооhо тарягаа огто гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абаха, тиигээд гүрэндэ 23 мянган центнер, тэрэ тоо... мянган центнер орооhо таряа түсэбhөө үлүүлэн худалдаха социалис уялга абанхай. Энэ хадаа ехэ патриотическэ үүсхэл гээшэ. Колхозой комбайнер, шофер, тракторист бүхэн уялга абанхай. Жэшээлхэдэ, комбайнер бүхэн үдэрэйнгөө даа... 1.5 дахинhаа бага бэшээр, таряа хадахадаа агрегат бүхэн үдэрэй 25 гектар, баал суглуулжа сохиходоо — 17 гектар хуряаха уялгатай. Мүнөө эгээл нигэжэл хүдэлхэ бологдо... ...гүй hаа, дээрээ ортожо боломоор. Дээрээ ортохонь ...тай, хохидолтой, гарзатай. Моксогоршье орооhо газарта ...болохогүй. «Эрхим hайн шанартайгаар, түргэнөөр, гээлтэ хоролтогүйгөөр!» — иимэ уряа Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой таряашад гаргаад, өөhэдөө үнэн зүрхэнhөө, ...фолдосотой шударгыгаар ажаллажа байнхай.

...колын механизаторнуудай үүсхэлые аймаг бүхэндэ колхоз, совхозуудай комбайнернууд, трактористнар, шофёрнууд болон мэргэжэлтэд халуунаар дэмжэжэ байhанаа бодото ажалаараа баримтална. Манай газетын үсэгэлдэрэйшье, мүнөөдэрэйшье номернуудта энэ hайн үүсхэлые ажахынуудай дэмжэжэ байhан тухай дэлгэрэнгы мэдээсэлнүүд толилогдонхой. Улаан-Үдэ аймагай «Восход» колхозой, Хяагтын аймагай Ехэ-Нуурай колхозой, Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд «Искра» колхозой таряашадай үүсхэлые зүрхэнhөө hайшаагаад, таряагаа арба-арбан хоёр үдэр соо унжагайруулангүй хуряажа абаха, ерэхэ жэлэй тарилгада хүрэнгэ сэбэрлэжэ, хүсэд хүрэхөөр hайн шанартайгаар бэлдэхэ, нийтын бусад шухала жаса байгуулха зорилго табинхай. Колхоз, совхоз бүхэн өөрын үрэhэ хүрэнгэтэй байха уялгатай. Энэ асуудалда илангаяа ехэ анхарал хандуулагдаха бологдоно.

...ынь хэлэхэдэ, мүнөө жэлэй таряа хуряалга үнгэрэгшэ жэлнүүдhээ онсо илгаатай. Эртүүр ган гасуур болоhоной шалтагаар таряан жэгдэ бэшээр урганхай. Үндэртэй, набтар... жэгдэ бэшээр эдеэшэнхэй. Ондо ондоогоор хээлэслэнхэй. Таряа хуряахань түбэгтэй ха юм. Ямаршье бэрхэшээл тохёолдоо hаань, орооhо таряа гээлтэдэ оруулжа огто болохогүй. Бушмэгөөршье, шэнгэнээршье, жэгдэ бэшээршье ургаhан орооhо таряа гээлтэдэ оруулангүй хуряажа абаха шадалтай, мэргэжэлтэй, дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд манай колхоз, совхоз бүхэндэ бии. Зүгөөр тэдэнэй ажал хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ, тэдэнэй урагшатай hайнаар, ...эхэтэйгээр эрхим шанартайгаар хүдэлхынь тулада ажахын хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд партийна болон профсоюзна организацинуудай ударидагшад таатай зохид ...хэсэл байгуулха, алибаа юумээр хангаха, тэдэнэй дунда ...мүрысөө ёhотойгоор эмхидхэхэ зорилготой.

«Искра» колхозой механизаторнууд жэлhээ жэл бүхэндэ таряа хурлахын хажуугаар нэгэн доро эртын намарай паар ...ха, ерэхэ жэлэй баян ургасын үндэhэ hуури байгуулдаг ...тай. Мүнөө жэлдэшье намарай паар ехээр хахалха гэжэ уялга абанхай. Зарим колхоз, совхозуудта эртын ...и паар мүртэйгөөр хахалдаггүй, намарай паарай ехэ ...ашартай байhыень ойлгодоггүй гэхэ гү, али хүсэд хэрэггүй, хараалагдаhан түсэбөө дүүргэдэггүй ушарнууд үзэгдэнэ. ...эннинье ехэхэн дутагдал гэжэ тоолохоhоо ондоо арга... Иимэ дутагдал дабтангүй, колхоз, совхоз бүхэн эртын намарай паар горитойгоор хахалжа абаха болоно..

...а нэгэ ямар дутагдал тохёолдодог бэ гэхэдэ, зарим ...ууд hолоомоёо соможо абангүй, поли дээрэнь мнил... ...шдаг гү, али галдажархидаг заншалтай. Иимэ ябадал... ...шангаар тэмсэхэ, поли бүхэнэй hолоомо дууhыень ...абаха шухала. Энэ хадаа малай бүдүүн тэжээл ха юм. ...ууудта hолоомоо hайнаар буйлуулаад, шэмэтэй, шүүhэтэй ...зүйлнүүдээр холёод эдюулхэдэ, мал ехэ дуратайгаар ...мэдээжэ. Мүнөө олохон ажахынуудта пресс-под... гэжэ машина бии болонхой бшуу. Тэрэ машинаар hолоомо... ...юк болгон уяжа багсалаад, бороо хурада оруулхагүй ...ладта хадагалжархина ха юм. Үбэлэйшье үедэ малаа ...ар ондо оруулжа, мяхашье, hүшье ехээр абаха тухай ...ай тон хурсаар табигдажа байхада, малай тэжээл бү... ...имэ наринаар, гамтайгаар хандаха шухала.

...жэлэй таряа хуряалгын баhа нэгэ онсо илгаань ...эдэ, олохон ажахынууд тэжээл бэлэдхэлгээ үшөө ...дүй. Энэ хүдэлмэри тэрэшэлэн үргэлжэлhөөр. Гол ...аряан ажахытай Бэшүүрэй аймагта малай тэжээл бэлэдхэлгын хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байhан тухайнь ...эй обкомой бюрогой тогтоол соо hаяхан тэмдэглэгдэhэн. Тиимэhээ тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалга — энэ шу... ...өөр хүдэлмэри зэргэшээд байнхай. Нэгэ хүдэлмэринь ...хүдэлмэридөө hаад тохёолдуулха ёhогүй. Иимэ ...колхоз, совхоз бүхэндэ тон эмхитэйгээр хүдэлхэ болог...

«Искра» колхозой механизаторнуудай үүсхэлэй ямар ехэ ...шартай байhаннинь энээн дээрэhээшье эли тодоор ...на. Энэ үүсхэл үргэнөөр дэмжэхэ гээшэ бүхы колхоз..., совхозуудай бүхы хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй нангин зорилго болоно.

...СР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

...Д. АНГАРХАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...кын партийна, совет болон хүдөө ажахын органуудта ...туршада hайнаар ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа ...нь дашарамдуулан, КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэ... ...рь нүхэр Ангархаев Буда Дабаевичые Буряадай АССР-эй ...Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй
Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
...риин түлөө Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ.
...хото, Соведүүдэй байшан, 1972 оной августын 30.

...СР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

...Д. Ш. БАДМАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...кын партийна, совет органуудта, хэблэлэй, радио болон ...органуудта олон жэлэй туршада эдэбхитэйгээр ажаллаhанай түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, ...АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидени болон радиовещаниин комитедэй буряад хэлэнэй дамжуулгануудай редактор нүхэр Бадмаев Содном-Доржо Шираповичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй
Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
...етариин түлөө Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ.
...хото, Соведүүдэй байшан, 1972 оной августын 30.

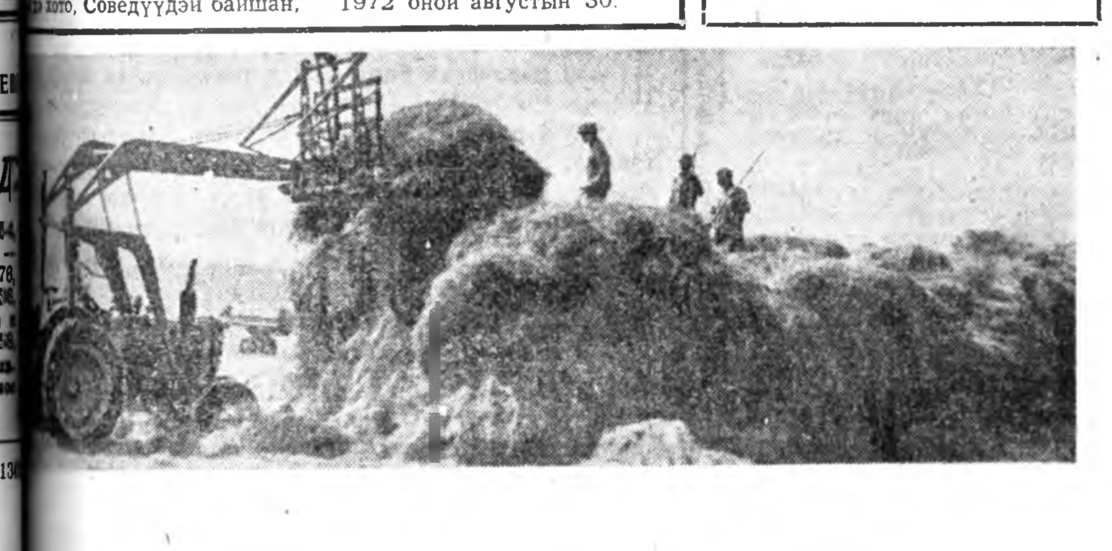

ЭРШЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ «ИСКРА» КОЛХОЗОЙ МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭН, БҮХЫ ТАРЯАГАА БОГОНИ БОЛЗОРТО, ГЭЭЛТЭГҮЙГӨӨР ХУРЯАЯЛ, ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ХУДАЛДАХА ТҮСЭБӨӨ ТҮРГЭН ДҮҮРГЭЕЛ!

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ОРООhО ТАРЯА, КУКУРУЗА БОЛОН СИЛОСЭЙ БУСАД УРГАМАЛНУУДЫЕ ХУРЯАЛГЫН БА НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1972 ой АВГУСТЫН 28-най МЭДЭЭН

Аймагууд	Орооhо тарян: Сабшагдаhаниинь (процентээр)	Орооhо тарян: Сохигдоhониинь (процентээр)	Орооhо тарян: Бүхыдөө абтаhан орооhониинь (центнерээр)	Силосэй ургамалнууд: Кукуруза (процентээр)	Силосэй ургамалнууд: Бусад ургамалнууд (процентээр)	Намарай паар хахалалга (процент.)
Баргажанай	12	3	411	43	—	—
Бэшүүрэй	15	38	33463	49	32	3
Зэдын	16	12	7412	49	—	2
Яруунын	2	—	—	—	50	0,5
Загарайн	7	2	1326	27	8	0,3
Захааминай	7	10	635	—	42	9
Кабанскын	14	37	21939	98	64	23
Хэжэнгын	4	—	—	30	90	—
Хурамхаанай	17	—	—	28	21	—
Хяагтын	8	2	70	37	—	—
Мухар-Шэбэрэй	15	13	11064	43	—	—
Прибайкалиин	16	33	4955	49	6	19
Сэлэнгын	7	—	—	27	—	—
Түнхэнэй	9	19	3667	51	90	15
Улаан-Үдын	16	16	8461	87	35	3
Хориин	3	7	180	53	22	—
Республика бүхыдөө	11	16	91583	45	47	6

Үдэрэй үнгэрхэ бүри байгаалиимнай үнгэ зүhэ хубилжа, хүйтэншэг ольhон үзэгдэдэг болоо. Хаа хаанагүй алтан намарай тэмдэг оробошье, хура бороо таhалгаряагүй адхарна. Тиигэжэ республикымнай колхоз, совхозуудай таряа хуряаха ажал нилээд hаатуулагдана.

Мүнөө үедэ хүдөөгэйхидэй хэхэ ажал хүдэлмэри үшөөл захадаа гаргагдаагүй. Аймагуудан ажахынуудта нийтын малда тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэжэ, хони үрэжүүлгын, таряа хуряалгын хүдэлмэри түлэг эхилэнхэй. Сагай уларилай тиимэ ехэ бэрхэшээлнүүдые ушаруулаашье hаань, ургуулhан тарягаа бүгэдыень гээлтэ хоролтодо оруулангүй, түргэн болзорто, hайн шанартайгаар хуряажа, амбаартаа оруулха гээшэ мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго байhан зандаа.

Дээрэ дурсагдаhан мэдээнэй ёhоор, республикымнай колхоз, совхозуудта бүхыдөө 60571 гектарай тарян сабшагдажа унагаагдаа. Тэрэнэй 9942 гектарынь сохигдожо, 91583 центнер орооhон абтаа гэхэ гү, али гектарай 9 центнер тарян хуряагдаhан байна. Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Зэдын, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд орооhо таряагаа ехээр сабшажа унагаагаа. Тус аймагуудай колхоз, совхозууд таряа баалан унагаалга сохилго хоёроо ехээр алгасалдуулхагүйе оролдоно. Жэшээлбэл, Бэшүүрэй аймаг бүхыдөө сабшагдаhан 8807 гектар тарянайнгаа 3362 гектарынь хуряажа, гектар бүриhөө дунда зэргээр 10 центнер орооhо абаа. Тиихэдэ Кабанскын аймаг унагаагдаhан 4195 гектарай 1547 гектар таряа сохижо, гектар бүриhөө 14 центнер шэниисэ хуряаhан байна. Иимэ түрүү аймагууд, ажахынууд республика доторнай яhала олон. Зүгөөр эдэнэрнай яагаад амжалта туйланаб гэхэдэ, таряа хуряаха ажалаа эртээнhээ hайнаар эмхидхэжэ, бүхы трактор, машинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэнэ гээшэ. Тиихэдэ комбайнуудаа бүлэг бүлэгөөрнь ябуулжа, таряа сабшажа унагааха, баалнуудые суглуулжа, орооhыень сохихо хүдэлмэреэ унжагайруулаагүй бшуу.

Гэхэтэй хамта зарим аймагуудта орооhо таряа хуряалга хангалтагүй ябуулагдана гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэшээлбэл, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Сэлэнгын, Хориин, Загарайн аймагуудай ажахынууд сабшажа унагааhан таряагаа саг дарыдань сохижо хуряангүй, унжагайруулhан зандаа. Ушар юунhээб гэбэл, таряа хуряалгадаа муугаар бэлдэнэ, комбайн, трактор, машинануудаа саг болзортонь заhабарилангүй байhандаа мэгдэжэ, таряа сабшалга, баалнуудые суглуулан сохихо ажалаа ехээр алгасалдуулна гээшэ.

Саашадаа таряа хуряалгаяа удааруулбалнай, сагай уларил ямаршье аюул тохёолдуулжа, эртын хүйтэн, эртын саhаншье орожо магадгүй. Тиимэhээ таряа хуряалгаяа хаа хаанагүй хурдадхажа, хамаг техникэ, машинаяа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхые оролдоёл, механизаторнууд!

Хахадынь хадагдаа

Колхознай таряанда ороhоор эгээл таба-зурhаа хоножо байна. Энэ үе соо бүхыдөө 1500 гектар шэниисэ амяарлан хадагдаа гэхэ гү, али бүхы таряанаймнай хахадынь сабшагдаба.

Түрүүшын үдэрhөө тусхай жаткатай арбан комбайн хүдэлнэ. Үдэр бүри 250—300 гектар таряан баал болгогдоно. Хадагдаhан таряае суглуулан сохихо гэхэдэ, хура бороо ходо орожо hаатуулаа. hаянайл 150 гектарай баал сохигдоод байнхай.

Зарим бэрхэ комбайнернууд үндэр бүтээсэ туйлана. Жэшээнь, колхозой үнинэй комбайнернууд Бүүбэй Гармаев, Равил Субракчин гэгшэд СК-4, «СКГ-5» комбайнуудаар тус тустаа үдэрэй 40-50 гектар алгадгүй сабшажа, даабаряа 250 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Манай ажахы Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозойхидой жэшээгээр тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие зэргэ ябуулха, богони болзорто, hайн шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Жэшээнь, бүхы таряагаа хүдэлмэриин 23 үдэр соо хуряахабди. Мүн ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй таба мянган центнер шэниисын үрэhэ богони болзорто сэбэрлэжэ хаахабди. Зургаан гусеничнэ трактор үдэр hүнигүй хүдэлжэ, сентябриин 25 болотор 1000 гектар намарай паар хахалха байна.

Ажахы дотор ургаса хуряалгын хүдэлмэриин эршэ мүнөө үдэрhөө үдэртэ улам шангадажа, агрегадуудай ажалай бүтээсэ дээшэлhээр.

Р. БУДАЕВ,
Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ШАДАЛААРАА ТУРШАЛСАХААР ЗЭhЭНХЭЙ

Аймаг дотороо эгээн түрүүн таряа хуряалгаяа эхилhэн XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой таряашад, механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ 300 гаран гектарай шэниисэ сабшажа, бааллан унагааhанаа мэдүүлнэ. Эндэ түрүү комбайнернууд Дамдин Будадоржиев, Бадма Лудупов, Цыдып Дондопов, Сергей Цыренжапов гэгшэд үдэр бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэжэ онсо шалгарна.

Орооhо таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, hайн шанартайгаар, богони болзорто хуряажа дүүргэхээр республика дотороо үүсхэл гаргаhан хүршэ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй уряае нэгэн дуугаар дэмжэбэ. Тиигэжэ хараалагдаhан түсэбөө сүм бэелүүлжэ, гүрэндэ ехэ таряа тушаахаар зэhэhэн Ноёхоной таряашад үгэдөө лаб хүрэхөөр шиидэнэ. Мүнөө колхозой бүхы гурбан бригагада таряа хадаха, сабшажа унаагаaха хүдэлмэри түлэг дундаа.

С. БИЛИКТУЕВ.

Байгша ондо Галбайн механизаторнууд габшагай бэрхээр ажаллажа, орооhо таряанай үндэр баян ургаса ургуулба. Таряа хуряалгаяа үсөөхэн үдэрэй туршада hайн шанартайгаар хуряажа абаха тухай Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнуудай республика соогоо гаргаhан үүсхэлые hайшаан байhанаа мэдүүлнэ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭНЬ ЛАБТАЙ

— Бригадымнай гэшүүд хабарайнгаа тарилгые hайн шанартайгаар дүүргэжэ шадаhанай ашаар орооhо таряанай hайн ургаса ургуулаа. Энэ халуун хаhада механизатор бүхэмнай оньhон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха юм, — гэжэ бригадые даагша Михаил Нурбуевич Леонтьев манда хөөрэбэ.

«Восточные Саяны» колхозой механизаторнууд таряа хуряалгадаа шиидэн оробо.

А. НИМАЕВ.
Түнхэнэй аймаг.

ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭБЭ

Тээсгэн манай корреспондент Д. Цыбенов Бодонгуудай совхозой үбhэ хуряалга дээрэhээ «Бодонгуудта бэрхэшүүл олон» гэhэн репортаж толилhон юм. Тэрэ ябахадаа, тус совхозой Шанагын оньhожоруулагдаhан звеногой ажал, хэрэгүүдые фото-зурагта буулгаhан байгаа. Тэдэ зурагуудайнь заримые мүнөө эндэ барлаха зуураа, энэ үедэ бодонгуудайхидай үбhэ хуряалга хэр ябанаб гэhэн асуудалтайгаар совхозой директор Д. Ц. Цыденжаповта хандаhан байна. Тэрэ иигэжэ мэдээсэбэ.

— Үбhэ хуряаха түсэбөө үглөөмүнөө дүүргэхэмнай. Нийтэ дээрээ арбан хоёр мянга гаран центнер үбhэн hүрилэгдөөд байна. Бороо хура орожо, урагша ябуулнагүй. Залуу механизатор Гомбо Раднаевай звено түрүүлhээр. Тус звено табан хоног бүриингөө даалгабарие 160 процент хүрэтэр бэелүүлнэ.

Александр Сукнёвай толгойлдог Хонхолодохи оньhожоруулагдаhан звено түсэбөөр хараалагдаhан 5700 центнер үбhэ хуряажа абаад, тэжээл бэлэдхэлгээ үргэлжэлүүлhээр. Сабшалангай гектар бүриhөө дунда зэргээр, 14,5 центнер үбhэн хуряагдана.

Силос даралга улам эршэтэйгээр ябуулагдажа байна. Совхознай таба мянган тонно шахуу силос дараха түсэбтэй юм. Энэ үедэ гурбан мянга шахуу тонно шэмэтэ тэжээл бэлдэгдэбэ. Энэ хүдэлмэриие Шанагада комбайнер Эрдэнижап Санжицыренов, тракторист Павел Цыденов гэгшэд эрхилнэ. Эдэ хоёр, мүн ногоо зөөдэг машинын жолоошод Антон Золотарёв, Фёдор Кушнарёв, Григорий Синицын, Владимир Попов гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Хонхолодо комбайнер Балжинима Очиров тракторист Баир Эрдэнижапов хоёр силосэй ногоо бэлэдхэлгэдэ габшагайгаар хүдэлнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Шанагын үбhэшэдэй оньhожоруулагдаhан звеногой ажалай үе харуулагдана.

Д. ЦЫБЕНОВЭЙ фото.
Бэшүүрэй аймаг.

ТАСС ШЭНЭ hОНИН

РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссинуудта

РСФСР-эй Верховно Соведэй Гэр байрын-коммунальна ажахын ба болбосон болгохо комиссиин заседани Москва хотодо августын 29-нэй үдэр болоо. Водопроводой-канализациин түхеэрэлгэнүүдые, газаар хангаха системэнүүдые бариха 1971 оной, мүнөө жэлэй түрүүшын хахадай түсэбэй дүүргэлтэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. РСФСР-эй гэр байрын-коммунальна ажахын министр С. М. Бутусовай элидхэл, депутат А. Н. Бондаренкын нэмэлтэ элидхэл соносогдоо.

РСФСР-эй 1972 оной арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаhан, тиимэ түхеэрэлгэнүүдэй ба системэнүүдэй барилга hайжаруулха, шэнэ хүсэ хаhа саг соонь ашаглалгада оруулха зорилготой hанамжа дурадхалнуудтай тогтоол комиссиин заседани дээрэ баталагдаба.

Красноярска хизаарай партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөн

Хизаарай партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөн августын 29-дэ Красноярск хотодо болобо. Энээндэ хабаадагшад 1972 оной арадай ажахын түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын тула хизаарай партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ. Ургаса хуряалгын, орооhо таряа ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бэлэдхэлгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев суглаагшадай зүгhөө халуунаар угтагдан, эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

АНДЖЕЛА ДЭВИСТЭЙ УУЛЗАБА

Совет олониитын түлөөлэгшэд августын 29-дэ Америкын олониитын мэдээжэ ажал ябуулагша, США-гай Компартиин ЦК-гай гэшүүн А. Дэвистэй уулзаа.

Уулзалгын үедэ үгэ хэлэгшэд США-гай Компартиин, Америкын түрүү үзэл бодолтой хүнүүдэй баримталан бэелүүлдэг үнэн зүб үзэл сурталай илалтын түлөө тэмсэлдээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень А. Дэвистэ хүсэбэ.

А. Дэвис үгэ хэлэхэдээ, тэрэниие сүлөөлэлгэ коммунистнуудай толгойлhон уласхоорондын кампаниин үрэ дүн мүн гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ. Энэ тэмсэлдэ Советскэ Союзай түлөөлэгшэдэй эдэбхитэйгээр хабаадаhые мэдэнэбди. Совет хүнүүдэй дэмжэлгэ намда, минии ханинарта хүсэ, зориг нэмээхэ барагдашагүй нүхэсэл болоо гэбэ.

ПРИМОРИДО ЛИТЕРАТУРЫН hАЙНДЭР ЭХИЛЭЭ

ВЛАДИВОСТОК. (ТАСС). СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй, Алас-Дурнын хизаарые интервентнүүдhээ, сагаантанhаа сүлөөлhөөр 50 жэлэй ойнуудта зорюулагдаhан, Совет литературын үдэрнүүд Приморидо hаяхан эхилээ. Энээнтэй дашарамдуулан, СССР-эй уран зохёолшодой холбооной делегаци Владивостогто ерэнхэй. Арсеньев, Уссурийск, Находко хотонуудта литературна уулзалганууд боложо байна. Литераторнууд Чугуево тосхон ошожо, А. А. Фадеевэй дурасхаалай музейе хараха түсэбтэй. Эдэниие предприятинуудай хүдэлмэришэд, Номгон далайн улаан тугта флодой морягууд хүлеэнэ. Бүлэг литераторнууд суута Спаскда ошохо, мүн Примориин хүдөө ажахын районуудаар ябаха юм. Номой hайндэр үнгэргэгдэхэ.

Союзна арминуудай сэрэгүүдэй ба штабуудай хамтын hуралсал

Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түсэбтэй зохилдуулан, энэ намартаа Чехословакиин Социалис Республикын газар дээрэ союзна арминуудай сэрэгүүдэй ба штабуудай хамтын hуралсал үнгэргэгдэхэнь.

(ТАСС).

Лекторэй үгэ

ССР Союзай байгуулагдаhаар алдарта 50 жэлэй ой дүтэлжэл байна. Энэ бүгэдэ арадай hайндэртэ бэлдэхэ үедөө манай ороной олон үндэhэ яhатан, бүхы ажалшад дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаад, тэрэнээ политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда дүүргэжэ байна. Үйлэдбэрин түсэбүүд болон социалис уялгануудые ажалшадай дүүргэхын хажуугаар үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд ойн баярай hайндэрэй урдахи социалис мүрысөөнэй эршэтэ хүсые улам эршэдүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха ёhотой ха юм. Зүгөөр энэмнай нилээд орёо ажал хүдэлмэри гээшэ. Республикын партийна организаци парти болон правительствын политикые ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. Юундэб гэхэдэ, мүнөө совет хүн бүхэн политическэ талаараа бэлэдхэл hайнтай, ажабайдалай ямаршье шэнэ үзэгдэлнүүдтэ зүб харюу үгэжэ шадаха ёhотой бшуу. Ушар тиимэhээ ойлгуулалмжын хүдэлмэридэ республикын «Знание» бүлгэмэй организациин лекторнууд, элидхэлшэд, политинформаторнууд, агитаторнууд, соёл-гэрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд болон бусад энэ ехэ ажал ябуулгада олоороо хабаадана. Жэшээлхэдэ, республика доторонай мүнөө партийна комитедүүдэй штатнабэшэ 600 лектор, «Знание» бүлгэмэй 10 мянга гаран лектор тоологдоно. Тэдэнэр байгша оной 7 hарын туршада 57 мянган лекци уншаа. Тэдэнэй хахадhаа үлүүнь КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдтэ, партиин ленинскэ национальна политикын бэелэлдэ зорюулагдаhан байна. Улаан-Үдын болон республикын бусад аймагуудта лекцинүүд нилээд олоор уншагдана. Жэшээлхэдэ, Баргажанай аймагта үнгэрэгшэ 7 hарын туршада 2130 лекци уншагдаhан, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэhэн байна. Тиихэдээ тэрэнэй олонхинь СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагданхай. Түнхэнэй ба Улаан-Үдын аймагуудта 300 шахуу лекци уншагданхай. Захааминай, Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудта лекци, хөөрэлдөөнүүд, политинформацинууд үшөө олоор үнгэргэгдэhэн. Харин Улаан-Үдын Советскэ райондо, Кабанскын аймагта тус бүридөө 4 мянган лекци уншагдаа.

Лекторнууд, пропагандистнууд, элидхэлшэд болон политинформаторнууд мүнөөнэй эрхэ байдалда манай обществын хүгжэлтэ тухай хөөрэхэ үедөө үйлэдбэриин коллектив бүхэнэй тодорхой амжалтанууд, түйлалтанууд, коллективэй урда табяатай зорилгонууд тухай хэлэдэгынь hайшаалтай. Энэнь «Шагнагша аудиторидо эрхим hайнаар нүлөө үзүүлхэ гээшэ ямаршье пропагандистын шадабари болоно» гэhэн В. И. Ленинэй заабарие бодотоор бэелүүлдэгэй баримта болоно. Штатнабэшэ лекторнууд хүн зониие дүлэтэ үгөөрөө зоригжуулха гэhэн гол зорилгоёо нигэжэ урагшатайгаар бэелүүлнэ. Эрдэм наукын эмхи зургаануудай, дээдэ hургуулинуудай, техникумүүдэй багшанар болон бусадшье олон хүнүүд hүүлэй үедэ лекторскэ ажалда хабаададаг болоо. Буряадай филиалай эрдэмтэд городой болон хүдөө нютагуудай ажалшадай хүндэтэ айлшад болонхой. Эрдэмтэд Ц. Б. Галданов, В. Ц. Найдаков, Г. Л. Санжиев, Б-М. Б. Балданов, Г. Н. Балханов, Е. М. Хамзина болон бусадай лекцинүүдые хүн зон анхаралтайгаар шагнадаг болоhоор үнинэй. Буряадай филиалай эрдэмтэд байгша оной түрүүшын хахадта 462 лекци уншаа. Гэхэтэй хамта, эрдэмтэд хүдэлмэришэдэй коллективүүдтэ ошожо, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг заншалтай болоо. Жэшээлхэдэ, филиалай бүхы эрдэмтэд 1972 ондо Буряадай мебельнэ, модоной дарханай комбинадта, ноохо угаадаг фабрикада ошоhон байна. Энэ үүсхэлынь хүдэлмэришэдэй коллективүүдтэ hайшаагдаа hэн.

Ленинскэ национальна политикын илан мандаhан ушарта, арадуудай интернациональна хани барисаанда зорюулагдаhан лекцинүүд мүн лэ олоор уншагдаhан байха. Зүүн-Сибириин технологическа институдай багшанар үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан темээр 148, партиин XXIV съездын материалаар 300 лекци уншаhан юм. Тус институдай багшанарай ябуулдаг лекционно хүдэлмэри парткомой түсэбтэй тааралдуулан табигдадаг юм. Технологическа институдай коллектив hүүлэй 2 жэлэй туршада агитбригадануудые хүдөөгэй аймагуудта эльгээдэг болоо. Тиин 1972 оной мартда агитбригада Хэжэнгын аймагай ажалшадта айлшалhан, зүгөөр июль hарада — Бэшүүрэй аймагта ошожо, хэдэ хэдэн концерт харуулhан, лекцинүүдые уншаhан байна. Тиихэдэ багшанар амаралтынгаа үедэ республикын аймагуудта гарадаг болоо. Жэшээлхэдэ, убэлэй амаралтын үедэ тус институдай 20 багша аймагуудаар аяншалжа, 250 лекци уншаа. В. В. Сперанский, О. Л. Шалышкин, С. Б. Очиров, В. Б. Базаржапов болон бусад эгээн эдэбхитэй лекторнуудэй тоодо оролсоно. СССР-эй арадуудай 50 жэлэй туршада туйлаhан амжалтанууд тухай хөөрэхэ гэhэн зорилго технологическа институдай багшанар урдаа табяад, амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

СССР гүрэнэй дотоодын ба гадаадын политика бэелүүлхэдээ туйлаhан амжалтануудые лекторнууд элдэб онол аргануудай ашаар хүн зондо тайлбарилан ойлгуулна. Энэ талаар Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай, багшанар шалгаржа, үнгэрэгшэ жэлэй туршада 986 лекци уншаhан, тэрэ тоодо ниитын эрдэм мэдэрэлэй предмедүүдые заадаг кафедрын багшанар 500 гаран лекци уншаhан байна. КПСС-эй XXIV съездын материалнууд тушаа 345 лекци, партиин национальна политика тушаа 185 лекци уншагдаа. Багшанарай институдай лекторнууд апрель-май hарануудта судна ба шэл бүтээлгын заводуудта гараhан байна. Профессорнууд Н. П. Егунов, Е. Е. Тармаханов, ахалагша багшанар Е. А. Атутова, Б. И. Лубсанов, эрдэмэй кандидадууд К. О. Бураев, Ш. Б. Чимитдоржиев, И. И. Осинский гэгшэд хүдэлмэришэдтэй уулзажа, лекци үнгэргэhэн, хөөрэлдөө хэhэн байна.

Буряадай хүдөө ажахын институдай багшанарай коллектив хүдөөгэй ажалшадтай нягта холбоотой юм. Үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ тус институдай агитбригада 120 концерт харуулhан байна. Тэдэ концертнүүдыень 10 мянга гаран колхозник, совхозой хүдэлмэришэд хараhан юм. Тиихэдэ хүдөө ажахын институдай багшанар байгша оной түрүүшын хахадта 942 лекци уншаа.

Лекционно хүдэлмэри, политическэ агитациие манай республика дотор улам үргэдхэхэ арга боломжонууд бии гэжэ дүй дүршэл гэршэлнэ. Совет ороной 50 жэлэй туршада туйлаhан асари ехэ амжалтануудые хүн бүхэндэ гүнзэгыгөөр харуулха, ойлгуулха гэhэн зорилгоёо бидэ, лекторнууд, хүсэдөөр бэелүүлхэ ёhотойбди. СССР гүрэн дотор 100 гаран үндэhэ яhатанай арадуудые нэгэдүүлэн, эбдэршэгүй хани барисаатай, эбтэй эетэй нэгэ бүлэ болгоhон ленинскэ национальна политикые, түүхын богони болзор соо түрэл Коммунис партиин ударидалга доро совет арадай туйлаhан гайхамшаг илалта, дэбжэлтэ тухай совет хүн бүхэн эли тодоор мэдэhэн байха ёhотой бшуу.

А. СЕРЕБРЯКОВ,
КПСС-эй обкомой лектор.

ДУТАГДАЛНУУДАА ДАРЫ УСАДХАХА

hаяхан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум байгаалиие хамгаалха тухай хуулиин ямараар дүүргэгдэжэ байhан тухай асуудал хаража үзэбэ. Ажалшадай депутадуудай Баргажанай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Н. Н. Михайлов элидхэл хэhэн байна. Байгаалиие хамгаалха, баялигуудыень зүбөөр харууhалха ба эдлэхэ талаар аймаг дотор бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Аймагай колхоз болон совхозууд газар харууhалха, хамгаалха хэрэгтэ илангаяа оролдосотойгоор хандадаг болоо. Агротехническэ, мелиоративна хүдэлмэри хэгдэнэ, газарые гэмтэхэ, нурахаhаа хамгаалха ажалай 1971—1975 онуудай түсэб баталагданхай, элдэб тарилга агротехническэ түрүү ёhо гуримаар хэгдэнэ, газар урбуулангүй хахалха дүршэл шудалагдана, хадын бэлшээринүүд, нуга сабшалан hайжаруулагдана. Энээнэй хажуугаар болдог, боролжо сэбэрлэхэ, намаглиг газар хатааха ба бусад хүдэлмэри ехээр хэгдэдэг болоо.

Эдэ бүгэдын хажуугаар мүн анхармаар ехэ дутагдалнуудай бии байhан тухай республикымнай Верховно Соведэй Президиум заагаа. Колхоз, совхозууд газарай нуралгада, гэмтэлгэдэ анхаралаа мууса хандуулна. Модо тариха хүдэлмэри хангалтагүй зандаа. Жэшээнь, Хүйтэнэй талада таригдаhан модод мууса харууhалагдана, тингэжэ тэдэ тарималнууд хосоржо эхилэнхэй. Газарай хүрьhэ бухэжүүлхэ зорилготой севообородууд hулаар нэбтэрүүлэгдэнэ, уhалагдадаг газарнууд муугаар эдлэгдэнэ, таригдаhан убhэ ногоон, олон жэлэй ургамалнууд тон муу ургаса үгэнэ.

Гадна аймагай ой модоной ажахынууд энэ баялигаа зүбөөр эдлэжэ үшөөл hураадүй байна гэжэ шүүмжэлэгдэбэ. Зарим газарта модон тон дээгүүр отологдоно, мүшэр суглуулагданагүй, сэбэрлэгдэнэгүй. Модо отолхо дүрим хэтэрүү ехээр хазагайруулагдадаг болошоо.

Энээнэй хажуугаар ой тайгын ан гүрөөл, шубуу шонхор мууса харууhалагдана. Агналгын гурим эбдэлгэ үргэлжэлhөөр. Тингэжэ загаhа жараахай илангаяа ехээр үсөөрнэ. hүүлэй жэлнүүдтэ туруута ангууд, ондатра ехээр хюдаргдаа. Чивыркуй... завод загаhа үдхэхэ ... гэнэгүй. «Забайкальск... дай модо урадхуул... конторо Баргажан го... модоhоо сэбэрлэхэ ... унжагайруулна гэж... шүүжэлэгдэбэ. Энээн... рамдуулан, модо ... нуудай барилганууд... хын тула «Иркут... трестын барилга хабс... равлени шухала ха... абаха гэжэ уялгалагд...

Гадна аймагай пред... Байгал далай руу ... хаяхаа үшөөл болин...

Эдэ ба бусад дута... заагаад, БурАССР-эй ... Соведэй Президиум ... ры усадхахыень Барг... соведые уялгалба.

Александр Иванович Баранов хэдэн жэлдэ ЛВРЗ-гэй капитальна барилгын таhагта барилгашанаар хүдэлнэ. Тэрэ мүнөө эндэ шэнэ социалис городок бодхоолсожо байна. А. И. Баранов дүрбэдэхи разрядай барилгашан, үдэр бүриингөө нормые 140 процентээр дүүргэдэг юм. Мүн коммунис ажалай ударник гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилгашан А. И. Баранов ажал дээрээ.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТҮРҮҮ ФЕРМЭ

Үглөөгүүр эртэ бэлшээридэ гараад, үни хада садашаhан үнеэд голой эрьеэр таранхайнууд. Цырендоржи Дашинимаевич Бадмаев эдэ малаа үдэрэй hаалида байра тээшэнь залаба. Үсэгэлдэр үнеэдээ Хангай хадын хормойгоор адуулhанаа, мүнөө Баян голой эрье тээшэ асараа.

Цырендоржи Дашинимаевич үнинэй малшан юм. Зунай үедэ малайнгаа бэлшээри ходо hэлгэхэ, үглөөгүүр эртэ үнеэдээ гаргажа, үдэшэ оройхон болотор адуулха, үдэрынь уhанай эрье тээшэ абаашажа тииругүүлхэ гээшые тон шухала гэжэ тоолодог.

Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой гурбадахи фермын коллектив hүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада социалис мүрысөөндэ колхоз соогоо ходо шахуу түрүүлжэ ябана. Мал адуулагша Цырендоржи Бадмаевай үнэн сэхэ ажал фермын амжалтада нүлөөтэй ха юм. Фермые даагша Дымбренжаб Будажаповна Раднаева «Цырендоржи Дашинимаевич шэнги ажалша хүн бүхы фермэ соомнай үгыл ёhотой» гээд hаалишадай урда оло дахин хэлэhэн байха. Тингэжэ хэлэхэдээ «hаалишадай гарта ехэ hүн» гэhэн үгын удхые буруушаангүйгөөр, мал адуулагшын харюусалгата ажалые онсолно гээшэ. Фермын хүдэлмэрилэгшэд хоорондоо нягта холбоотойгоор, эбтэй эетэйгээр ажаллабал, амжалта туйлагдаг. Дымбренжаб Раднаевагай даадаг Гильбэрын фермэ эгээл нимэ коллектив болоно.

Тус фермын 7 hаалишад бултадаа hайнаар ажалладаг юм. Байгша оной хахад жэлэй ажалай дүнгүүдээр энэ фермынхид колхоз дотороо нэгэдэхи hуури эзэлжэ, колхозой партком болон правлениин дамжуулгын Улаан тугта хүртэhэн юм. hаалишан Долгор Цыдыповна Жалсараева, жэшээлхэдэ, эрхимүүдэй нэгэн юм. Энээнhээ урид колхозой ... гуулдаг бригадада ... Колхозой фермэнүүдтэ ... дуталдана гэжэ мэдэ... лишан болохомни гэжэ ... ерэжэ хэлээ бэлэй.

— hаалишад хэрэгтэй ... hааха гээшэ бэлэн ха... юм. Өөрөөл бодомжолж... гэжэ колхозой контор... байха. Хүшэр ажалhаа ... гүйгөөр Долгор hаал... лоо hэн. Түрүүшээр ... шье ядалсагша бэлэй. ... рүү hаалишадай хойно... лан хаража, дүй дүрш... лан абаhан байха. Мүн... Цыдыповна фермэ соо... доторооошье) дэлгэрhэ... мүрысөөндэ шалгаржа, ... рида гаранхай.

hаалишан Долгор ... мүнөө жэлдэ hаамхай ... риhөө 1539 килограмм ... гаад байна. «СССР-эй ... даhаар 50 жэлэй ойе ... дээшэлүүлэгдэhэн соци... га абаа hэмди. hү hааха ... гэжэ түсэб декабриин ... дүүргэхэ хүсэлэнтэй... Долгор Цыдыповна хөөр... хэлэhэн үгэдөө хүрэн... Юундэб гэхэдэ, мүнөө ... хагдаржа үрдеэгүй ... үнеэдынь hайнаар аду... нэмэлтэ тэжээл үдэр бүр...

Фермын hаалишад ... даева, Люда Бадмаева, ... Базарова болон бусад ... гаяа амжалтатайгаар ... байнхай. «Коммунизм» ... hү hаалиин гурбадахи ... эбтэй эетэй коллектив ... hү тушааха түсэбөө ... урид дүүргэхын түлөө ... дүүлэн ажаллана. Тэд... лэйнгээ түсэб болзорhо ... дүүргэхэл байха. Юуб г... най үедэ hү ехээр hаа... hэн социалис уялгануу... жалтатайгаар дүүргэгд... бшуу.

С. ОЧ...

МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН ТУХАЙ

ЗОРИГТОЙ ЭМХИДХЭГШЭ

Очерк

Наhан соогоо хэhэн бүтээhэн юумэеэ, арад түмэнэй аша туhада оруулhан хубитаяа эрьен хараха, ухаан бодолдоо шэбшэжэ үзэхэ ушар хүндэ дайралдадаг гээшэ ааб даа. Тэрэ үедэшье хүн хэhэнээрээ hанаагаа амардаггүй, ходол Эхэ оронойнгоо аша туhые дүүрэн харюулаагүй шэнги бододог ха юм.

Эгээл нимэ hанал бодолдо Пётр Цырендашиевич абтажа, hунгагшадайнгаа урда юу хэлэхэ тухайгаа шэбшэбэ. Юуб гэхэдэ, колхозой түрүүлэгшэ П. Ц. Хайдапов Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ түрүүшынхеэ депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээд байгаа hэн. Урдань хэзээдэшье олон зоной урда өөр тухайгаа юумэ хэлэжэ үзөөгүй. Нютагай зон булта тэрэниие мэдэхэ, үбгэд, хүгшэд тэрэнэй үхибүүн ябахаhаань хойшо хэhэн юумыень табан хургандаал адли мэдэхэ.

Теэд мүнөө гансахан нютагайнгаа зоной урда бэшэ, харин аймагай бусад колхозуудаар, предприяти, эмхи зургаануудаар ябажа, hунгагшадтаяа уулзаха баатай болобо бшуу.

Пётр Цырендашиевич дүшэ hаял гаража ябабашье, юумэ яhала үзэhэн хүн. Тэрэнэй табатайда абань наhа баража, балшар багаhаа хойшо хара хүдэлмэри хэжэ хүдэржэhэн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалха Агууехэ дайнай үедэ долоодохи класс дүүргэhэн Петр хүбүүн hаалишанаар хүдэлжэ ябаhан эхэдээ туhалалсаха баатай болоhон. Плүгаар газар хахалха, морин жаткаар таряа хадахаhаа эхилээд, эрэ хүнэй шадал туршадаг Оронгын модо бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ колхозhоо хүдэлhэн байна.

Одоол энэ үедэ комсомол хүбүүнэй шударгы бэрхэ, урагшаа hанаатай, ажалдаа зоримгой байhаниинь элирээ бэлэй. Жэл хүдэлөөд байхадань, тэрэниие комсомол-залуушуулай звеное даагшаар томилоо hэн.

Комсомолец Пётр Хайдаповай хүтэлбэрилдэг звено үбhэ хуряалгын, таряа хадалгын үедэ гансахан Ноёхон нютагтаа бэшэ, харин бүхы Сэлэнгын аймаг дотороо суурхаhан юм. Эдэнэр гар хажуураар, морин косилкаар ехэ ногоо сабшаха мүрысөөе үүсхэжэ, бултанда жэшээ харуулhан байна. Морин косилкаар 300 гектарай ногоо сабшаха гэжэ шиидээд, Пётр Хайдапов залуушуулые мүрысөөндэ уриhан юм. Залуу хүбүүн хэлэhэндээ хүрөө бэлэй. Тиигэжэ тэрэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотада хүртөө hэн.

Уданшьегүй нютагайнь комсомолшууд тэрэниие колхозойнгоо комсомолой эхин организациин секретарлаар hунгаhан. Ажалаа хэхынгээ хажуугаар залуушуулые эмхидхэхэ, тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэлые бадарааха гээшэ барагхан хэрэг бэшэ. Тиигэбэшье Пётр Хайдапов эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлжэ гараа. Комсомол залуушуулай хүсөөр воскреснигүүдые эмхидхэхэ, үдэшэнииинь уран hайханай кружогуудые байгуулжа, хүнүүдые олоор хабаадуулжа, концерт табидаг болоhон юм.

Хорёод наhатай комсомол хүбүүнэй зоримгой, эмхидхэхы шадабаритай байhыень хараада абажа, hаалиин фермые даагшаар томилоо бэлэй. Тииhээр Совет Армиин албанда мордожо, гурбан жэл болоод ерэхэдэнь, тэрэниие хониной фермые даагшаар, нэгэн доро колхозой комсомолой эхин организациин секретаряар дахин hунгаhан юм. Тэрэ жэлдээ Пётр Хайдапов КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтажа, улам оролдосотойгоор ажаллажа ороо. Энэ тушаалдаа хүдэлжэ байхадаа, 1956 ондо Улаан-Үдэ хотодо советско-партийна hургуулида hурахаар эльгээгдээ. Гурбан жэлдэ hургуулида hуража гарахадаа, агроном-эмхидхэлшэ гэhэн мэргэжэл олоhон байна.

Залуу мэргэжэлтые комплексно бригадын бригадираар томилоо. Тиихэдээ тэрэ ороohо тарянай ургаса дээшэлүүлхэ, трактор, машинануудые бүтээсэ сэхэтэйгээр ашаглаха, барилга хэхэ талаар ехэ эдэбхитэйгээр ажаллаа. Эдэ бүгэдыень анхаржа, нютагайнь зон Пётр Хайдаповые 1951 ондо колхозойнтоо түрүүлэгшээр hунгаа бэлэй.

Эмхидхэхы шадабаритай, колхозой ажалые hайса мэдэхэ, агроном мэргэжэлтэй түрүүлэгшэ нютагайнгаа зоной найдабари харюулжа шадаа. Колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байхадаа, шэнэ газар ехээр хахалжа, таряалангаа эрид үргэдхөө. 1962—1964 онуудай туршада үрэжэл ехэтэй 4.700 гектар шэнэ газар хахалагдаа. Эндэ залуу түрүүлэгшын зоримгой, эдэбхитэй байhаниинь үшөө дахин харагдаа. Тиигэжэ урдань хоёр мянгаад гектарта шэнииисэ таридаг байhанаа, тэрэнээ 6000 гектарта хүргөө бэлэй. Шэнэ газар элдүүрилээгүй байхадаа, оройдоо дүрбэн комбайнтай, 12 трактортай байhанаа мүнөө 32 комбайн, 62 трактортай болонхой.

Шэнэ газар элдүүрилhэнэй ашаг үрэнь жэл бүри харагдажа байгаа. Эхэ орондоо ороohо таряа элбэгээр худалдахаhаа гадна, ниитынгээ адуу малые ороohо таряагаар хүсэд хангажа, колхозникуудтаа бардам хүрэхөөр хубаадаг болоhон байна. Тингэжэ колхозой мүнгэн олзо эрид дээшэлhэн байха юм.

Он жэлэй ошохо бүри хүтэлбэрилэгшэдэй эрилтэ дээшэлнэ. Колхозой ажал хэрэгые урдынхяар хүтэлбэрилхэ арга hалаа. Мүнөө үеын колхоз гээшэ машина, техникээр зэбсэгжэhэн, хими болон электрын элшэ хүсөөр хангагдаhан социалис томо ажахы болонхой. Тиимэhээ тэрэниие эрдэм наукын хүсөөр ударидажа, ажахын бүхы hалбаринуудта түрүү онол арга, эрдэмэй туйлалтануудые хэрэглэхэ эрилтэ табигдана.

Шэнэ үе сагай эрилтые анхаралдаа абажа, Пётр Цырендашиевич Хабаровскын партийна дээдэ hургуулида hуража, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлбэ. Дээдэ hургууляа дүүргэжэ ерэhээр Пётр Цырендашиевич Хайдапов колхозойнгоо ажал хэрэгые улам нарииваар, улам оролдосотойгоор, мүнөө үеын эрилтэдэ зохихоор хүтэлбэрилжэ ороо.

Эгээл энэ үедэ Пётр Цырендашиевич Хайдапов республикынгаа дээдэ засаг гүрэдэ — депутадаар hунгагдаа бшуу. hунгагшадайнгаа урда хэлэхэ юумэн Пётр Хайдаповта яhала бии байгаа. Теэд тэрэ хэhэн бүтээhэн юумэеэ hайрхаха дурагүй. «hүүлэй жэлнүүдтэ колхозоймнай туйлаhан амжалтанууд нэн түрүүн Совет Эхэ оронойнай айхабтар ехэ туhаламжын, колхозникуудай шэн зоригтойгоор ажаллаhанай аша үрэ мүн» гэжэ Пётр Хайдапов намдуухаар хэлэдэг заншалтай.

Оломянган hунгагшадай этигэл найдабари харюулха, хүтэлбэрилжэ байhан колхозойнгоо экономико улам бэхижүүлхэ, үйлэдбэрээ промышленна үндэhэ hууридa оруулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа элсүүлжэ байнхан. Тиихэдээ тэрэ колхозойнгоо мэргэжэлтэдтэ, эдэбхитэдтэ түшэглэдэг, тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэлые али болохоор дэмжэдэг байха юм.

Колхозой главна агроном Михаил Ахинеев, главна зоотехник Дмитрий Базаров, хонин ажалай талаар зоотехник Гатап Эрдынеев, главна экономист Санжидма Санжиева болон бусад өөhэдынгөө hанажа, сэдьхэжэ ябаhан бодолнуудые түрүүлэгшэдээ хэлэжэ, хамтынгаа хүсөөр hанаhандаа хүрэхэ гэжэ оролдодог гуримтай. Үдэр бүхэндэ колхозой главна мэргэжэлтэд, отделениинүүдые эрхилэгшэд, бригадирнар сугларжа, хэhэн ажалаа бүридхэжэ, хэхэ юумэеэ тодорхойлдог гуримтай. Тиихэдээ хүн бүхэнэй hанамжа, дурадхалнууд анхаралда абтадаг байха юм.

hарадаа нэгэ-хоёр дахин колхозой правлениин заседани болодог. Тэндэ Уставаар хараалагдаhан асуудалнууд табигдажа, хамтын хүсөөр шиидхэгдэдэг.

— Колхозой үйлэдбэриие hайнаар хүтэлбэрилхын тула гүүртэ, отарануудаар, бригадануудаар сагүргэлжэ ябажа, тэндэхи байдалые hайса мэдэхэ, ажалша зоноороо хөөрэлдэхэ, hанал бодолыень мэдэжэ абаха хэрэгтэй, — гэжэ Пётр Цырендашиевич хөөрэдэг. Миин хэлэдэг бэшэ, харин тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлдэг байха юм.

Үглөөгүүр эртэ хэдэн гүүртэ, отаранuудай байдалые шалгаhан лэ хойноо мэргэжэлтэдтээ, үйлэдбэриингөө хүтэлбэрилэгшэдтэй хэхэ ажал тухай хөөрэлдэдэг байна. Планерко гү, али колхозой правлениин заседани тогтоогдомол болзортоо захалдаг, тэндэ хожомдогшодто шанга эрилтэ табигдадаг. Тиимэhээ тэндэ гээгдэдэг хүнүүд дайралдахаяа болинхой.

Колхозой үйлэдбэриин хубинуудые томодхохо, ажал ехэтэй хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньhожоруулха талаар XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо ехэ юумэн хэгдэжэ байна. Мүнөө эндэ 700 үнеэдэй байха hү hаалиин комплекс бүтээгдэжэ дүүрэхэ дүтэлөө. 360 үхэр нэгэн доро шахан таргалуулха байра Түхэм гэжэ газарта бүтээгдээ. Энэ байра барихынгаа урда тэр колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо ошожо, тэндэ мал шахан таргалуулха түрүү дүршэлтэй танилсаhан байгаа.

hаалиин үнеэдые адуулха 234 гектарта hайжаруулагдамал бэлшээри түхеэржэ байнхай. Мүнөө тэрэ газар хорёологдожо, культур-техническэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Эдэ жэлнүүдтэ сабшалан hайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхараа табигдана. Сабшалан hайжаруулха оньhожоруулагдамал тусхай отряд эмхидхэгдэнхэй. Хёлго мүрэн дээрэ уhа бүлэхэ 4 насос табигдажа, нилээд ехэ сабшалан уhалагдадаг болонхой.

Сабшалан hайжаруулха хүдэлмэридэ үнинэй коммунист пенсионер Дамдин Самьяевич Цоктоев эдэбхитэйгээр хабаадана. Энэ луговод 180 гектар сабшалан даажа абаад, урдань гектарай 4 центнер үбhэ абтадаг газарай ургаса мүнөө 40 центнертэ хүргэнхэй.

Нимэ отряд эмхидхэhэнэй ашаар наг шэбхэ саг соогоо сабшалан дээрэ гаргагдажа, минеральна утэгжүүлгэ горитой оруулагдадаг болонхой.

hүүлэй жэлнүүдтэ нютагай залуушуул, Совет Армиин алба дүүргэжэ ерэгшэд түрэл колхоздоо ажаллахаар үлэнэ. Энэнь мүн лэ колхозой правлениин эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулhанай аша үрэ гээшэ. Нютагай дунда hургуулитай тэдэнэр нягта барисаатай. hурагшадай ямараар hуралсажа байhыень колхозникууд булта мэдээд байдаг. Зундаа hурагша бүхэниие дуратай ажалдань ябуулдаг. hургууляа дүүргээд, колхоздоо хүдэлхөөр үлэгшэдтэ мүн лэ али болохоор туhалдаг, хүдэлмэридэнь дадхаахын тула түрүүшээр ажалай даабари колхозникуудhаа доогуур тогтоогдоно. Совет Армиин алба дүүргэжэ ерээд, айл бологшодто гэр байра барижа үгэдэг, мүнгэн туhаламжа үзүүлдэг, дуратай курсада эльгээжэ, хүн бүхэндэ стипенди түлэдэг.

Колхозой залуушуулда уран hайханай кружогуудта ябаха, спортдо хабаадаха арга олгогдонхой. Спортоор мүрысөөн ходо боложо, эрхимлэгшэдтэ колхозой правлени шан тогтоодог байна.

— Энэ табан жэлэй эсэс хүрэтэр колхоздо спортын шэнэ ордон түхеэрхэ хүсэлтэйбди, — гэжэ Пётр Цырендашиевич хэлээ.

Арадай депутат, колхозой түрүүлэгшэ коммунист Пётр Цырендашиевич Хайдапов мүнөө үе сагай шэнжэ шүүhэ бэедээ шэнгээhэн, зоригтой бэрхэ эмхидхэгшэ мүн.

Б. ГЫЛЫКОВ.

Сэлэнгын аймагай
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз.

МОСКВА. Элдэб мэргэжэлтэй хэдэн зуугаад ... ороноймнай бүхы республикануудай түлөөлэгшэд ... саанахи олон тоото айлшад үдэр бүри СССР-эй ... ажахын туйлалтануудай выставкэ hонирхон харад... Эндэ ерэгшэд конференци, семинарнуудта хабаад... жа, ажалай түрүүшүүлтэй уулзажа, өөрынгөө ... жэлээр нилээдгүй баян дүй дүршэл халан абаад ... гаа бусана бшуу.

Энэ зураг «Атомна элшэ» гэhэн павильон соо ... гагдаа. Эндэ арадай ажахын ямаршье hалбари... гэжэлтэдтэй золгожо болоно. Зүүн гарhаа: азерб... нец горно мастер Шариф Шарифов, москвич ин... барилгашан Анатолий Лызин, армян студентка С... Карапетян, бурят технолог Самбу Санжиев, азер... жанец горно мастер Аламдар Мустафаев.

ТАСС-ай фотохро...

БУРЯАД ХЭЛЭН ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХЭЛЭЕЭ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭЕ

БУРЯАД ЗОН хэр угһаа бүлэг бү өөрөө таһаржа, урдын сагта бэе лэз таһархай холо һууһандаа. орондоо ехэшье харилсаагүй һан ааб даа.

Тиимэһээ арад зомнай нютаг айнгаа хэлэн дээрэ хөөрэл нютаг нютагай абари зан айхан болоһон байха.

Жэшээлхэдэ, Баргажан голой нэгэ үгэеэ ондоогоор хэлэхэ Сэлэнгэ мүрэнэй зубшан уугшад тэрэниинь ойлгохо й шахуу байна бшуу.

Совет засагай тогтоһонһоо хой түрэл хэлэмнай, түрэл зохёол-

байдал, һайн үйлэ, баян зөөридэ хорхойтохо, тэрэндэ адли байһайб гэжэ һанаһан удхатай. «Жүтөөрхэхэ» гэхэдээ, эрэгтэй эхэнэр хоёрой али нэгэниинь ондоо хүнтэй танилсаа һаань, нүгөөдэнь жүтөөрхэбэ гэдэг ааб даа. «Хурьган гэжэ үгэ мэдэхэгүй үхибүүд бии боложо байна, хониной гүлгэн гэжэ дуугаралсана» гэжэ хүдөөгэй багша хэлээ бэлэй.

С. Будажапов С. Уладаева хоёр «Бүмбэр хонидни, мэндэ амар» гэжэ яһала гоёхон дуу дууладаг. Хүн зон гансал малнуудтала мэн-

улам хүгжэжэ, хэлэмнай ни баяжаа. Байгал далайн хой урда бэедэ, Сэлэнгэ мүрэнэй уун, зүүншье хажууда һуури буряадуудай хэлэнһээ аба хори хэлэн дээрэ нэмэгдэн тог доходоо, жэнхэни хонгёо хэ най хаанахишье буряад хүндэ сотой болоо ха юм.

Түрэл хэлээ улам баяжуулха хамта, хэрэглэгдэжэл байхаар м үгэнүүдые хаяжархихамнай алтай. Жэшээнь, шэхээрээ улаха» гэжэ үгые хаяжархёол, гнаха» гэдэг болоо. Дуу «дуу » гэһэнтэй һамархагүйн тула али яагаа юм? «Дуулаха» гээ ь дэлгэр, уужам һаруул удха заримдаа шагнаха гэхын ндо хэлэгдэдэг үгэ ааб даа. гнаха» гэхэдээ ухаагаа һэр эн, шэхээ һула табижа дуу хэлэнэ. «Дуулаха» гэжэ үгэ һан дээрэһээ шэхэндэ тон хар тон таарамжагүй удхатай бо Хоёр һамгад иигэжэ хөөрэл байба. Нэгэниинь хэлэбэ: айхи хүбүүтэй болоо гээ гү даа?» Нүгөөдэнь: «Тиигээ би шагнаагүйлби», — гэбэ. аа бэшэ, харин дуулаал. Эн ээ уламжалан хэлэхэдэ, унта байһан аад, газаа буугай наяр һэреэд шагнааб гэһэн боло гү? Буряад хэлэнэй онсо өөрын ае мэдэхэгүй, илгаруулхагүй һээ иимэ «хирхагууд» гара хаш.

Басагадай хөөрэлдэжэ байхые лан гэхэдэм: «Платим һуу » гэбэл даа. «Агшаа» гэжэ үгэ ай буряад арадта бии ааб даа. ушоо» гэхэдээ ородһоо сэхэ улһан болоно. Түрэлхи хэ һайхарамжагүйгөөр хан анай хойшолон нимэл хаш

Үшөө «гозойхо» гэжэ үгэ хаяһа й гайхалтай. Өөдөө сэхэ ёдой байһан юумые юун гэдэг бэ? од гэжэ гү? Хэбтэжэ байһан й, малай дээшээ үндыхэдэшье бо гэхэл даа. Байна гэн гэ хэбтэжэ байһаншье, һуужа аншье юумые «байна» гэдэг бэ Агынхид, жэшээнь, «зогсохо» г болоо хэбэртэй. Тэрэнь хуу ай, таарамжатайшье аад, ба өөрын удхатай. «Дайн зогсоо, архаа зогсобо». Гозойхо гээ най хаанашье хэрэглэгдэжэ ан, юумэнэй байдалые тон зү харуулһан үгэ бшуу. Энэ өө аягүйрхэдэг зон байдаг. д хэлэндэ «стоит» гэжэ тон удхатай үгэ бии. Ородууд тэ хаядаггүйл.

«Тайбан» гэжэ үгые залуушуул эгүй. Буряад театрай артист Улаан-Баатар ошоод ябаха «Энхэ-тайбан» гэжэ кино рай гаршагые хараад, «Тай » гэһэн фильмын реклама гэ ойлгоо гэхэ. «Жүтөөл» гэжэ е мэдэхэгүй аад, орондонь ан» гэжэ үгэ хэрэглэдэг байна. архаха» гэхэдээ, хүнэй һайн

дэшэлэлдэдэг юм аал гэжэ гайхамаар.

Зарим үгэнүүд хуушаржа, хэрэглэгдэхэеэ болидог. Жэшээнь, **хэбэнэг** гэжэ үгые мүнөө хэншье мэдэхэгүй. Энэ хадаа һэеыгээр оёһон дэгэлэй нэрэ юм. Гиимэ дэгэл үгы болоһоор үнинэй, үгэньшье үгы болосоо. Бурхан шажанда, һэеы гэртэ, арһа элдэхэдэ хамаатай нэрэнүүд мартагдаха ёһоороо мартагдаа. Гэхэтэй хамта, бүришье гэй үгэнүүд мартагдашоо. Жэшээнь **умэ, һүргэбшэ, зүүри, жэбэр, хирбэдэг, хара мууса, һүн туранха,** **гэнэ гэдэргэ** гэхэ мэтэ үгэнүүд нилээд олон.

Үгын удхые мэдэхэгүй ушарһаа таарамжагүй ушар гарана. **Хамһалса** гэлтэй газарта **туһалха**, **гамнаха** гэлтэй газарта **химгадаха** гэхэ мэтэ. **Газар шорой** хоёр илгаатай гэн гэхэдэ, **газараар хушаха** гэлсэхэ юм. «Целина» гэжэ ород үгые **шэнэ газар** гэжэ оршуулдаг заншалтай. Целина гээшэ хажуудаа хүртөөгүй газар, саһан мэтые хэлэдэг. Буряад хэлэндэ тиимэ юумые **тугтам, тульба** гэһэн нэрэ нэмээд хэлэдэг гээшэ: **тугтам газар, тульба саһан.**

Муухай гэжэ үгэ муу. харахада жэрхэхээр юумые харуулһан үгэ гээшэ. Теэд энэ үгые **һайн**, һайханай шанарые улам хүсэ оруулжа, шангадхан хэлэхын тула хэрэглэдэг зон, илангаяа Агада олон болошоо. Дуулажа байхаха, «муухай хурса хутага», «муухай бэрхэ хүбүүн» гэлсэжэ байха юм. Хэтэрхэдээ, «муухай һайхан» гэнэ бшуу. **Ехэ һайхан** гэбэ гээшэ ха. «Фашистнууд муухай ааша гаргадаг һэн» гэжэ бэшээтэй байхадань, юун гэжэ ойлгодог хаб?

Пединститудай нэгэ студентка намда хөөрэхэдөө, нэгэ басагамнай буряадаар дуугарнаб гэхэдээ: «Окошно дээрэ кошко сиделжэ байна» гэжэ ама алдаа һэн. Иимэрхүү ушарнууд яһала байдаг. Хүндэшье хэлэхэнь эшхэбтэр. Залуушуулаймнай дунда түрэлхи хэлээ муугаар мэдэдэг, оройдоо мэдэдэггүй зон олон болошоо. Хэлээ мэдэдэг байхал ёһотой гэхэдэ, буряад хэлээр юу хэхэ юм гэжэ харюусаха хүнүүд байдаг. Хэлээ мэдэхэгүйдөө омогорходогшье хүйхэрнүүд дайралдаха юм. Байгаа сагтаа буряад зонтоёо заабол харилсаха ушартай. Үбгэд, хүгшэдтээ ородоор хөөрэлдэхэ юм гү? Олон хэлэ үзэхэдэ, мэдэхэдэ бүришье һайн ха юм. Теэд түрэлхи хэлээ хэрэглэхэгүй гэжэ юун байхаб!

Буряад хэлэн гээшэ дэлхэй дээрэхи олон хэлэнүүдэй нэгэн ха юм. Ондоо яһанай хүн зон манай хэлэ үзэдэг. Францн, Венгри болон Чехословакида түрэһэн, тэндээ байдаг аад, буряад хэлэ шудалхын тула манай эндэ ерээд ябахыень үзэгшэб. Үни холын сагта үгы болошоһон арадай хэлые мэдэхэ гэжэ эрдэмтэд эрмэлзэдэг.

Жэшээнь, Америкын **майя арадай** хэлэ. Иимэ ушарнуудай байн гэхэдэ, түрэлхи арадайнгаа хэлые хэрэглэнгүй, заримдаа голоод ябахамнай хайшаа хэрэг болоно гээшэб? «Би һурагшадаа ойлгоногүйб, һурагшадни намая ойлгоногүй. Яаха хүн гээшэбиб? Эшхэбтэршье, гомдохоошье», — гэжэ нэгэ багша хэлээ һэн. Теэд хэндэ гомдооб? Одоо гайхамаар. Түрэлхидынь зэмэтэйл хаш. Иимэ гомдол Москвада һурадаг буряад студентнэр эхэ, эсэгэдээ хэлэнэ гэжэ хэды дахин дуулаа һэм.

Даширабдан Батожабайе ехэл баян үгэтэй, үгэнүүдээ гоёор найруулдаг аха заха уран зохёолшо гэлсэдэг аабза. Романиинь уншахадаа би гайхаа, гэлыгээ һэм. Бүхы наһаараа буряад хэлэн дээрээ юумэ бэшэжэ, жэнхэни буряад хэлээ яһала мэдэхээр болоо гэжэ һанахаар аад, халаг, хүсэд һайнаар мэдэнэгүйл даа. Ушар иимэһээ заримдаа шал буруу юумэнүүд дайралдашана. Жэшээнь, **хайрлаха** гэхэ газарта **шаналха** гэнэ. **Шаналха** гэхэдээ үхүүлһэн, үгы болгоһон юумэнэйнгээ хойноһоо хара бууха, уйдаха, гашуудахые хэлэдэг гээшэбди. Хайрлаха гэһэнтэй угтаашье адли бэшэ. **Ланхагар толгой** гэнэ. **Ланхагар** гэхэдээ нүхэн тухай хэлэдэг гээшэ. **Ланхагар нүхэн, ланхагар тогоон, ланхагар нюдэншье** гэхэ. Ехэ нүхэтэй ямар толгой байгаа юм? «Бүһэһөө доошо һубагуудые шагтагалжа...» гэнэ. **Һубаг** гээшэ уһанай урдаха хобоо, ханааб ха юм. Юугээр хэһэн канавануудые юунэй түлөө шагтагалаа юм? Энэ мэтэ буруу **ойлгоһон үгэнүүдынь** ехэ олон. Хэдыхэн үгэ тоолобол: **зуд, зээли, жүрөөдэхэ, һоригдохо, хооргэдэхэ** г. м. Энэ аха захынгаа «мэргэн» үгэнүүдые хадуужа абаад, залуушуулнай «бүһэһөө доошо һубагуудые шагтагалаад» ябаха юм гээшэ гү даа? Оройдоо хэншье ойлгохогүй, хаанашье хэрэглэгдэдэгынь мэдэгдээгүй үгэнүүд ном соонь байна: **шоомхонууд, барахи, нюһэгдаха** г. м.

Д. Батожабайн романай гансал хэлэн тухайнь хэлэгдэнэ. Удха шанарайнь тухай бүришье ехые хэлэхээр.

Хэлэн тухай хэлэжэ байгаа хадаа хэлэмээр үшөө нэгэ зүйл байна. Хүнэй нэрэнүүд. Нэрэнүүд гээшэмнай хэлэндэ ямаршье хамаагүй, өөрын дүримтэй гэхэ гү, али дүримдэ оройдоо мэдэлээ үгэхэгүй, бэеэ даахан юумэн бэшэ, **һара наран, эрдэм гэгээрэл, модо шулуун** гэхэһээ эхилээд, хамаг үгэнүүдтэй адли эрхэтэйгээр, адли уялгатайгаар хэлэнэй хуби болон оролсодог, хэлэнэй ёһо гуримаар хубилдаг үгэнүүд гээшэ гэжэ һанагдана. **Наран** гээшые **няран**, модон гээшые **омодон** гээд зоргооро хубилгажа болохогүй ха юм. Теэд залуухан дангинанууднай буряад нэрэеэ зоргоороо хубилгадаг болошоо. **Туяан, Оюун** гэжэ гоёл нэрэнүүд гээшэ. Теэд тэдэнээ **Туяна, Оюуна, Аюуна** гэдэг болошоо. **Чимитнай Чимита** гээд ханхинажа ябана. Ород эхэнэрэй нэрэ «а», «я» һүүлтэй хадань, тиигэнэ гээшэ гү даа. Эдэнээ һажаагаад, Хандамнай **Хандия, Жабнай Жаба** болохо юм гү? Энэ шэгээрээ һаа, эдэ басагаднай «сэбэрхэна басагана», «улаана үнеэна» гэдэг болохогүй юм гү даа? Басагадаа дахаад хүбүүднай нэрэеэ хубилгахагүй юм гээбы даа: Нимамнай **Ним** гү, али **Ниммй**, Бабумнай **Баб** гү, али **Бабий** гэжэ?

Минии һанахада, нэрэеэ зоргоороо хубилгахада, хуулидашье, гурим ёһодошье таарахагүй ябадал мүн. Нэрэеэ хайшанишье гээ һаань, хүнэй өөрынь дуран гэхэ хүнүүд байдаг. Тэрэнь тад буруу гээшэ. Эрдэмтэдэйшье хэлэһые үзөө һэм Басагадтаа захиха байнаб: нэрэ гээшэмнай үгэл хадаа үгэ, эхэ эсэгынгээ, элинсэг хулинсагайнгаа гурим ёһо, түрэлхи хэлэнэйнгээ дүримые бү эбдыт, буряад нэрэдээ дурагүйлхөө һаа, ондоо арадай нэрэ хуулишалан баталуулжа абыт. Залуушуул, хэлэмнай баян лэ, баялигыень эдлыт, хэлэеэ шудалыт, тон ядахадаа яряанай хэлэ мэдыт!

Лодон ЛИНХОВОИН,
РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша, пенсионер.

АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЗҮЙЛНҮҮДЭЙ ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭҺЭЭ

МОСКВА. СССР-эй ВДНХ-да арадай хэрэглэмжын эд бараанай ба хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха түрүү арга харуулһан выставкэ нээгдээ.

Оронойнмнай эдеэ хоолой ба хүнгэн промышленностиин предприятинууд хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха талаар КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тушаа тоосоно бшуу.

Тус выставкэ 15 мянган дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ. Эндэ хүнгэн промышленностиин, культурно-ажаһуудалай, эдеэ хоолой зүйлнүүд табигданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн «Укргипроммебель» институдай Мукачевскэ филиалай урлан бүтээһэн мебельнүүд харуулагдана.

Черновицка мебельнэ фабрика (УССР) иимэ шэнэ мебель бүтээн гаргана.

В. САВОСТЬЯНОВАЙ фото.
ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүдэй павильон соо. Шэнэ зүйлэй бүдүүд выставкэ харагшадые ехээр һонирхуулна. Байгша табан жэлэй туршада хубсаһа хунар оёхо элдэб зүйлэй бүдүүд урданайхиһа а 3 дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм.

В. САВОСТЬЯНОВАЙ фото.
ТАСС-ай фотохронико.

Архи—ами наһанай дайсан

АРХИНШАДАЙ АМА ТАТАХА

«Архидалгатай ба алкоголизмтэй тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй байгша оной июлиин 19-дэ тунхаглаһан Указтай республикымнай ажалшад танилсажа, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулжа байна. Гэбэшье, ниитын газарнуудта архи ууха, һогтуугаар ябаха ушар үшөөл үзэгдэһөөр. Һүүлэй үедэ милициин хүдэлмэрилэгшэд парк, сквер, столово ба бусад ниитын газарнуудта архи уужа байһан хэдэн бүлэг хүнүүдые бариһан байна. Жэшээлэн хэлэбэл, ЛВРЗ-гэй кузнечнэ цехэй хүдэлмэришэд Радченко, Брянский, Белоплотов, авиазаводой хүдэлмэришэд Шибко, Карулин, Дёмин, прибор-бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд Николаев, Буйков, Метешов гэгшэд ниитын газарта һогтуугаар ябаһанайнгаа түлөө ялада унаа, мүн хүдэлдэг газарайнгаа захиргаанай зүгһөө шангаар хэһээгдэә.

Харин һогтуугаар автотранспорт жолоодоһон хүн 10-һаа 30 түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ, мүн хоёр жэлээр транспорт жолоодохо эрхээ хаһагдаха юм. Автомашина болон бусад транспорт жолоодоходоо, хоёрдохёо халамгайгаар дайралдаһан хүнүүд 50 түхэриг яла түлэхэ, тиихэдэ жолоодохо эрхээ табан жэлээр хаһагдаха байна. Үнгэрһэн июль һарада республикын харгы замуудта зуу гаран жолоошод һогтуугаар дайралдаа. Тэдэнэр баран ялада унаа, мүн эрхээ хаһагдаа.

Эртэ урданһаа хойшо буряад зонноймнай дунда «Архи арбан гурбан жолоотой» гэһэн сэсэн хурса үгэ бии бшуу. Хүн гээшэмнай архитай нүхэсэбэл, ажабайдалайнгаа зүргэһөө хадуурдаг. Гансал архидалга дээрэһээ боложо, элдэб гэмтэ ябадалнууд болоно. Тиимэһээ «Архидалгатай ба алкоголизмтай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай» Указ эгээл саг болзортоо гараа гэжэ ажалшад тоолоно.

Үнгэрһэн жэлдэ һогтуу хүнүүдэй гэмээр 53 дахин хулгай болоо, 95 удаа хүнүүдые тоноһон ушар үзэгдөө, мүн ниитын газарнуудта архиншадай хулиган ябадал гаргаһан 88 ушар республикын арадай сүүдээр элирүүлэгдээ. Тиихэдэ харгы замуудта 80 гаран аварн болоһон байна.

Жэшээлхэдэ, арай гэжэ хуулиин наһа гүйсэжэ ябаһан Угрюмов авиазаводто штамповщигоор хүдэлдэг байгаа. Тэрэ хэдэн нүхэдтэйгөө архидаһанай удаа бар хүсэтэй боложо, мүрөөрөө ябаһан хүнүүдые элдэб муухайгаар хараажа, дайража эхилээ. Тиигэжэ эрхэтэн К. гэгшые ехээр сохиһон байна. Тэрэ гэмтэһэн хүн хоёр һара шахуу ажалдаа гараагүй. Хулиган Угрюмов энэ гэмтэ ябадалайнгаа түлөө гурбан жэлээр эрхээ хаһагдаа. Ноохо сэбэрлэлгын фабрикын хүдэлмэришэн 1950 ондо түрэһэн Яченов гэгшэ хулиган ябадалайнгаа түлөө гурбан жэл зургаан һараар эрхээ хаһагдаа юм. Иимэрхүү жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, олон даа. Тиихэдэ ажал дээрэшье архи ууха ушар оло үзэгдэнэ. Энээнһээ уламжалан, предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ажалай журам бэхижүүлхэ талаар шанга хэмжээ абаха ёһотой. Тиигэжэ хүдэлмэриин сагта архи ууха ябадалые эгтолон хорихо шухала.

Архи болбол гэр бүлын ажабайдалдашье ехэ гай тодхор татадаг. Мүн манай обществодо тон харша бшуу. Тиимэһээ хэтэрмэ архи ууха ябадалтай тэмсэхэ гээшэ милициин хүдэлмэрилэгшэдэй, сүүд болон прокуратурын, бүхы ниитэ зоной зайлашагүй уялга болоно.

Д. МУНКОЕВ,
юрист.

ҮЗЭГ БЭШЭГ—ЭРДЭМ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ЭХИН

оронoo хамгаалгын дай түрэмсээр уданшьегүй нэгэ ном-толи хэблэгдээ бэ Гарадаг номууд гаражал байн юм бэшэ гү гэжэ зон хэлэхэ й. Теэд энээн тухай юундэ бибди гэхэдэ, Сибириин дай нэгэнэйнь ажабайдалда шар ехэ удха шанартай бай юм. Энэ номынь ород-оро хэлэнүүдэй толи байгаа хэлэ бэшэгэй элитэ мэр н Г. М. Василевич олон соо хүдэлжэ, энэ «захата» бүн юм. Энэ толидо 20 мянган онхой. Үнинэй багша П. В. сьева толиин авторта ехэ мжа үзүүлээ һэн.

Энэ багшын хуби заяан тон һо үшөө революциин урда тээ зан дүүргэһэн оротонуудай аа гансаараа багша болоһон Оротон һургуулида хүдэлжэ Владивостогой универси һурадаг һэн ха.

зүгэй багахан арадай то гаһан ушар хадаа үзэг бэ багатай газарта совет хэблэл рэхэ хэрэгтэ ехэ удхатай бай нь ойлгосотой.

Советскэ Союзай хойто зүгэй бага арадууд соо оротонууд тоониинь гэжэ тоотой.1970 бүридхэлэй ёһоор эдэнэрэй 25 мянган болонхой. Хэлэ-

ниинь тунгусуудай хэлэндэ дүтэрхы. Октябриин революциин урда тээ оротонууд (эдээнние тунгусууд гэжэ нэрлэдэг байһан) хойто зүгэй бусад арадуудтал адли гээгдэнги харанхы байдалтай байһан. Агнуури эрхилдэг, оро үсхэбэрилдэг ажалтай һэн. Байдал һуудалдань эртэ урда сагай гурим ёһонууд үлэнхэй зандаа бэлэй.

Эдэнэр үзэг бэшэг мэдэхэгүй бэлэй. Забайкалиин ород шажанай һургуулида хэдыхэн эвенк хүбүүд һурадаг гэһэн мэдээн бии агша. Тиигээдшье хаанта засагай үедэ бага яһатание, тэрэ тоодо эвенкнүүдые өөрынь хэлэ бэшэгтэ бэшэ, харин ород хэлэндэ һургаха гэһэн хараа шугам бэелүүлэгдэһэн бшуу даа.

Имагтал Октябриин революциин һүүлээр лэ хойто зүгэй арадуудай, тэрэ тоодо оротонуудай үзэг бэшэг бии болгохо, тэрэнэй үндэһөөр хэблэл байгуулха аргатай болоо һааб даа. Бага арадуудай экономико, соёл гэгээрэл дэбжэхэ хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө алибаа туһаламжа хэрэгтэй байһан юм. Партиин XII съездын шиидхэбэри соо энээн тушаа онсо заагданхай. 1924 оной июль һарада хойто зүгэй арадуудта туһалха комитет байгуулагдаа бэлэй. Бага яһатание ажабайдалай, гүрэн түрын, соёл болбосоролой талаар түбхинүүлхэ хэрэгтэнь тус комитет туһалха үүргэтэй байһан. Арадай гэгээрэлэй талаар энэ комитет ехэ юумэ хэдэг бэлэй. Энэ хүндэшэг хэрэг байгаа. Юуб гэхэдэ, 1926 ондо Дурна зүгтэ оройдоол туземнэ 14 һургуули, тэрэнэй нэгэниинь лэ оротоной һургуу-

ли байһан юм гээшэ. Хойто зүгэй хүн зоной ажабайдалда таарама һургуули — интернат һургуули гэжэ тоологдоһон байгаа.

1930 оной декабрь һарада «Хойто зүгэй бага яһатанай һуудаг районуудта национальна нэгэдэлнүүдые эмхидхэхэ тухай» ВЦИК-гэй Президиумэй тогтоол гараа һэн. Национальна бусад округуудтал адли Эвенкын округ байгуулагдаа. Энэ ушар хадаа алишье талаараа хүгжэхэ, дэбжэхэ хэрэгтэнь ехэ удхатай байһан юм.

Хойто зүгэй бага яһатанай үхибүүд ороной томо томо городуудта һурахаар эльгээгдэдэг болоо һэн. Үшөө 1925 ондо Ленинградай университедэй рабфагта һурахаар 19 залуушуул ерээ. Хойто зүгэй арадуудай институдай түрүүшын студентнэр эдэ болоһон юм. Жэл бүри эдэнэрэй тоо олошордог һэн. Хойто зүгэй 24 арадуудай 390 түлөөлэгшэд энэ институдта 1934 ондо һуража байгаа. Гушаад онуудта Эрхүү, Красноярск, Хабаровск, Владивосток болон бусад городуудай рабфагууд, багшанарай училищинуудай дэргэдэ хойто зүгэй арадай отделенинүүд нээгдээ бэлэй. Эдээндэ һурагшад гүрэнэй тэдхэмжэдэ байдаг һэн.

Ленинградта зүүн зүгэй институдай дэргэдэ хойто зүгэй арадуудай факультедэй бии болоһонһоо хойшо хойто зүгэй арадуудай үзэг бэшэг бии болгохын тулада эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри 1926 онһоо эхилээ бэлэй. Эдэнэрэй үзэг бэшэг бии болоходоо түрүүн лата алфавидта ороһоор,, удаань ород алфавидта ороһон

түүхэтэй. Энэ ушар хадаа үгэ баяжуулха, грамматика улам нарижуулха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байһан юм. Энээнэй ашаар оротон хэлэн дээрэ хэблэл бии болгогдоо. Оротон хэлэн дээрэ учебнигүүд гаргагдажа эхилээ. 1936—1941 онуудта оротон хэлэн дээрэ 79.500 хэһэгээр 14 янзын учебник хэблэгдээ һэн. Түрэл хэлэн дээрэ хэблэлэй бии болоһон ушар хадаа тон ехэ удха шанартай байба.

Национальна округуудай байгуулагдаһанай һүүлээр уданшьегүй түрэл хэлэн дээрэ гарадаг газетэнүүд бии болгогдоһон юм. 1932 оной декабриин 16-да ВКП(б)-гэй Зүүн-Сибириин крайкомой бюро дээрэ Эвенкын национальна округто газетэ бии болгохо тухай асуудал харагдаһан байгаа. 1933 онһоо Тура гэжэ һууринда «Эвенкын шэнэ байдал» гэжэ округой газетэ гарадаг болобо. 1945 оной мартын 8-һаа энэ газетэ «Совет-эвенк» гэжэ нэрэтэй болоо, 1.500 хэһэгээр гарадаг.

Национальна хэблэлтэй хамта типографи хүгжэлсэһэн, үндэһэн хэлэн дээрэ шудхамал үзэгүүдые (шрифт) абажа эхилһэн юм. Тундрада, ой тайгада — хаа хаанагүй газетын эдэбхитэд олошороо. Түрэлхи хэлэн дээрэ гарадаг газетэтэй боложо, олониитэтэй холбоогоо улам үргэдхэһэнэй ашаар социалис ёһоор ажахыгаа шэнэлхэ, национальна интеллигенци бии болгохо талаар парти, правительствын хэмжээ ябуулгануудта бага яһатание хабаадуулха аргатай болоһон юм. Газетэ болбол олониитын дунда соёл гэгээрэл нэбтэрүүлдэг, социалис шэнэлэлтэнүүдтэ эндэхи бага яһатание хабаадуулдаг, ород арадтай хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалдаг байба. Хойто зүгэй национальна округууд болон районуудта хэблэлэй бии болоһон ушар хадаа хойто зүгэй бага яһатанай хэлэ бэшэг бии болгохо талаар хэһэн гайхамшаг ажалай аша үрэ мүн.

Толи, үзэглэл, учебник болон газетэнүүдэй һүүлээр оротон хэлэн дээрэ политическэ литература гарадаг болоо. 1932 онһоо Ленинградай хэблэлнүүдтэ иимэ номууд гаража эхилһэн. Түрүүшээр багахан брошюрануудые гаргаһаар хожомоо номуудые хэблэдэг болоо. Я. П. Алькарай «Октябриин революци ажалшан арадта юу үгөөб», Н.-С. Павленкын «Үзэг бэшэгтэ һурагты» гэхэ мэтэ номууд 1933 ондо хэблэгдэһэн байгаа. Оротон хэлэн дээрэ оршуулагшадшье олошоржо эхилээ. Соведүүдэй хүдэлмэри тухай, Октябриин революци тухай болон бусад асуудалнуудаар номууд хэблэгдээ. Иигэжэ үндэһэн хэлэн дээрэ хэблэлэй бии болоһон түрүүшын үедэ (1931—1935) хойто зүгэй бага яһатанай хэлэн дээрэ политическэ 41 ондоо нэрэтэй брошюра гараа һэн.

Энээнэй хажуугаар үльгэр домог суглуулжа хэблэдэг болоо һэн. Хорёод оной эсэс багаар хойто зүгэй арадуудай хэлэн дээрэ уран зохёол бии болобо. Холын хойто зүгтэ ажахын, соёл болбосоролой талаар түрүүшын амжалтануудай туйлагдажа, үндэһэн интеллигенциин бии болохстой хамта зохёолой бии болоһониинь эли бээз.

Мүн хойто зүгэй бага арадууд өөһэдын үзэг бэшэгтэй болоходоо, ород литературын классигуудай, совет литературын зэндэмэни оршуулжа гаргадаг болоо һэн. А. С. Пушкинай, Л. Н. Толстойн, А. М. Горькиин болон бусад зохёолшодой бүтээлнүүд оршуулагдаһан байна. Энээнэй хажуугаар өөһэдынь зохёол бии божо эхилбэ. А. Салаткинай «Гегдаллукон ба Умгоррикон» (оротон үльгэр) Ленинградта хэблэгдээ һэн. Энэ тон түрүүшын оротоной зохёол болоно. Удаань энэ авторай шүлэгэй суглуулбари хэблэгдэбэ. 1936—1941 онуудта оротон хэлэн дээрэ уран зохёолой 43 ондоо нэрэтэй ном гараа.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ соёл гэгээрэл бүришье түргэнөөр хүгжэһэн байна. Хойто зүгэй зониие ниитын үйлэдбэридэ, ниитэ-политическэ байдалда хабаадуулһан ушар эдэнэрэй ургалтада ехэ удха шанартай байгаа. Холын районуудта промышленна предприятинууд байгуулагдаа. Энээнэй ашаар хэлхээ холбоон, һууриин газарнуудта гэр байра олоор баригдаа. Иигэжэ эндэхи нютаг зон һууринжанги байдалтай болоһон байна.

Эдэ жэлнүүдтэ соёл гэгээрэл улам хүгжэһэн юм. Түрэлхи хэлэн дээрэ номууд, тэрэ тоодо оротон үльгэр домогуудай суглуулбаринууд хэблэгдэжэ үргэлжэлөө, 1950—1960 онуудта оротон хэлэн дээрэ үльгэр далайн гурбан суглуулбари хэблэгдээ. Г. М. Василевичэй суглуулжа, найруулжа гаргуулһан үльгэрэй академическэ хэблэлнүүд соёл гэгээрэлэй гайхамшаг дурасхаал мүн болоно.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ уран зохёолой номуудые Ленинградта, Хабаровскда, Ураалай, Яхадай номой хэблэлнүүд гаргажа байгаа. Оротон хэлэн дээрэ гарадаг номууд олошороошье, уран гоёор шэмэглэгдэдэгшье болоо. 1960 ондо оротон поэт А. Немтушкинай «Үглөөгүүр тайга соо» гэһэн шүлэгэй суглуулбари Красноярскда хэблэгдээ, «Эвенкын дуунууд ба шүлэгүүд» гэһэн суглуулбаринь Яхадта гараа, «Тайгын хүгжэм» гэһэн В. Лебедевэй ном мүн лэ эндэ хэблэгдээ.

1950—1960 онуудта зохёохы ажалтанай тоо олошороо, эхилэн бэшэгшэдэй кружогууд байгуулагдаа. 1946 онһоо мүнөө болотор оротон хэлэн дээрэ 50 гаран уран зохёолой ном гараад байна.

Эвенкын мүнөө үеын зохёолшод ехэнхидээ ород хэлэн дээрэ бэшэдэг болонхой. Мүнөө оротонуудай 54,9 процентнь ород хэлэ тон һайнаар мэдэнэ. Агуу ород арадтай, Совет ороной бүхы үндэһэн яһатантай гар гараа барисалдан эдэнэр коммунизм байгуулжа байна. Хоёр хэлэтэй болон хүгжэхэ ябадал хадаа шэнжэлхы ухаатанай ажаглаха ехэ хүдэлмэри болонхой.

Тоогойнгоо талаар үсөөхэн оротон зон Совет ороной бүхы үндэһэн яһатанда адли экономико болон соёл гэгээрэлээ хүгжөөжэ, бүтээлтэй хамта өөһэдынгөө хубитые оруулалсан, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе тэмдэглэхэеэ бэлдэжэ байна.

И. БЕЛЕНКИН,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ ДҮРБЭДЭХИ ҮДЭР

МЮНХЕН-72

МЮНХЕН, августын 29. **(ТАСС-ай тусхай корр. В. Кукушкин, А. Стародуб, Ю. Хромов).** Олимпиин XX наадан дүрбэдэхи үдэр спортсменүүдэй дунда шанга тулалдаатай уулзалганууд үнгэргэгдөө. Үглөөнэй найман часһаа үдэшэ орой болотор программын 18 зүйлөөр хоорондоо мүрысэһэн байна. Эдэнэрэй найман зүйлөөрнь чемпионууд тодоржо, алтан медальда хүртэбэ. Тэдэнэй нэгэ алтандань манай ороной велосипедистнүүдэй команда 100 километрэй зайда урилдахадаа, түрүү һуури эзэлжэ, Олимпиин наадынай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ ха юм. Борис Шухов, Валерий Ярды, Валерий Лихачев, Геннадий Комнатов гэгшэдһээ бүридэһэн СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд холын замда бултаниие ахижа, түрүү һуури эзэлбэ. Манай командын гэшүүд зайгаа 2 час 11 минута, 17,8 секунда соо гаталаа. Хоёрдохи һууриие Польшын, гурбадахиие Голландиин команданууд эзэлжэ, тус тустаа мүнгэн, бронзо медальнуудта хүртэбэ.

ШТАНГА. Венгриин хүндэ атлетикын 34 наһатай ветеран Имре Фельди гэгшэ Мюнхенэй Олимпиин наадында эрхим амжалта туйлаа. Тэрэ хүнгэн бэетэй штангистнуудай дундаһаа урда хоёр олимпиадада чемпион болоно шадаагүй байһан. Харин Мюнхенэй наадан дээрэ дүн хамтадань 377,5 килограмм штанг үргэжэ, түрүү һууриида гарахадаа, дэлхэйн рекорд шэнэлһэн байна. Хоёрдохи һууриие Мюнхендэ үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадынай чемпион Иранай спортсмен Мохамед Нассири 370 килограмм үргэжэ мүнгэн, дэлхэйн чемпион, СССР-эй командын түлөөлэгшэ Геннадий Четин 367,5 килограммда хүргэжэ, бронзо медаляар шагнагдаба.

Олимпиин наадынай дүрбэдэхи үдэр Тбилиссиин Дито Шанидзе дунда шэгнүүртэн сооһоо штанг үргэхэдөө дүн хамтадань 400 килограммда хүргэжэ, мүнгэн медальда хүртэбэ. Наадынай алтан медальда Болгариин спортсмен Норайр Нурикян хүртөө. Тэрэ 402,5 килограммай дүн харуулһан байгаа. Энэ шэгнүүртэн сооһоо Венгриин Янош Бенедек гэгшэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаль абаба.

ТАМАРАЛГА. 200 метрэй зайда брасс гэдэг тамаралгаар эхэнэрнүүдэй дунда урилдаанда Америкын спортсменүүд Уйтфилд, Шенфилд гэгшэд зайгаа 2.41,71, 2.42,05 секунда соо гаталжа, түрүүшын хоёр һуури эзэлбэ. Манай командын гэшүүн Галина Степанова зайгаа 2.42,36 секунда соо гаталхадаа, гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Эрэшүүлэй дундаһаа Америкын спортсмен Марк Спитц гэгшэ дахинаа шалгарба. Тэрэ 200 метрэй зайда тамархадаа, зайгаа 1.52, 78 секунда соо гаталхадаа, дэлхэйн рекорд тогтооһон, Олимпиин наадынай алтан медальда хүртэһэн байна.

Манай спортсмен Владимир Буре гэгшэ долоодохи хүн фиништэ хүрэжэ ерээ. Мүн нюрган дээрээ тамаралгаар үнгэргэгдэһэн урилдаанда ГДР-эй Роланд Маттес, Америкын Майн Стамм, Джон Мэрфи гэгшэд эрхимлэжэ түрүүшын гурбан түрүү һуури эзэлээ. Манай Игорь Гривенников табадаха һуурида гараа. Брасс гэдэг тамаралгада Америкын Джон Хенкен дэлхэйн рекорд тогтоожо, алтан медальда хүртэһэн. Николай Панкин зургаадахи һуури эзэлээ.

МЭРГЭН БУУДАЛГА. Ниидэжэ ябаһан табагуудые буудалгаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Италиин мэргэн Анджело Скальцон дэлхэйн шэнэ рекорд тогтоожо, абажа болохоор 200-һаа 199 очкотой боложо, алтан медальда хүртэбэ.

ГИМНАСТИКА. Манай ороной суглуулагдамал командын гимнастнууд дүн хамтадань. 564,05 балл абажа. хоёрдохи һуури эзэлбэ. Эндэ Японой гимнастнууд 571,25 баллтайгаар түрүү һуури эзэлжэ, алтан медальда хүртэһэн байна. ГДР-эй спортсменүүд 559,70 баллтай, гурбадахи һуури эзэлээ.

Эхэнэрнүүдэй дунда эрхимэй эрхим гимнастикын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө манай командын түлөөлэгшэд Людмила Турищева, Ольга Корбут, Тамара Лазакович гэгшэд түрүү һууриин түлөө бусад командануудтай ана мана тулалдажа ябана.

ДҮРЭ БУЛЯАЛДААН. Манай ороной бүхэ Александр Медведь удаадахи барилдаан дээрэ ФРГ-гэй бүхэ Вильфрид Дитрих гэгшые диилэжэ, хүндэлэлэй табсан тээшэ зүдхэжэ ябана. Нүгөөдэ бүхэнүүд—Леван Тедиашвили Швецийн Кург Эльмгрен гэгшые шүүһэн, Геннадий Страхов тэнсэһэн, Юрий Гусов шүүгдэһэн байна.

БОКС. Европын хоёр удаа чемпион болоһон манай боксёр Валерий Трегубов энэ үдэр Америкын боксёр Реджинальд Джонс гэгшэтэй наадаһан байгаа. Наадынай дүн гаргахада гурбан судья «Трегубов шүүгээ» гэһэн байна. Нүгөөдэ — 57 килограммтай шэгнүүртэй Борис Кузнецов Венесуэлэй Хосе Баптист гэгшые очкогоороо диилээ. (Энэнь хоёрдохи илалтань болоно).

ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Борьёо талада ажаһуудаг буряадууд хэр үгһаа хойшо шииираг хүсэтэй барилдааша хүбүүдээрээ, бай харбахадаа шадамар мэргэшүүлээрээ, хурдан хүлэг морид ороо холуур суурхадаг һэн. Эндэхи зон энэ заншалаа орхёогүй юм. Мүноошье зунай найр наадынай болоходо нютагай бүхэшүүл хүсэсэ туршадаг, мэргэшүүл бай харбадаг, хурдан хүлэг моридоо урилдаанда табидаг.

Партиин райком болон аймгүйсэдком аймаг дотор спортын ямараар хүгжэжэ байһан тухай һаяхан хаража үзөө. Хүдөөгэй ажалшадай дунда спорт дэлгэрүүлэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө Ленинэй орденто Борьёогой совхозой директор Б. П. Хомутов, аймагай больницын главна врач В. В. Гусиницкий, Петропавловкын 22-дохи ГПТУ-гай ахалагша мастер А. Т. Фефелов, аймагай «Урожай» бүлгэмэй соведэй түрүүлэгшэ СССР-эй спортын мастер А. Д. Дудунов болон бусад хүнүүд партиин райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэбэ.

Д. ДУГАРОВ.

ТОБШОХОНООР...

✪ МАГАДАН. Манай республикын бүхэшүүлэй суглуулагдамал команда классическа барилдаагаар зонын түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ мордобо. Республикын суглуулагдамал командые СССР-эй дүрбэ дахин чемпион болоһон Клим Олзоев ударидана.

✪ Курган хотодо столой теннисээр РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсахаар республикын суглуулагдамал команда аян замдаа мордобо. Эдэнэй дунда мастерта кандидадууд Альберт Запорожский, Юрий Кушнарев, нэгэдэхи разрядтай Владимир Коденев гэгшэд бии.

✪ «Труд» бүлгэмэй спортын зал соо ВЦСПС-эй кубогта хүртэхын түлөө боксоор мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Эндэ Камчаткын областиин, манай республикын суглуулагдамал командануудай хоорондоо наадаһан байгаа. Манай республикын команда айлшадаа 17:14 гэһэн тоотойгоор шүүгээ.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

ДНЕПРЭЙ ОЁОРТОХИ ГОРОД

Зэд болон бронзын, мүн Киевскэ Русиин үе сагай амһартануудай түгдэрхэйнүүд, араб угалза бэшэгүүдээр шэмэглэгдэһэн хашарһа мүнгэнүүд Запорожскын хизаар ороноо шэнжэлдэг музейдэ табигдаба. Васильевска районой Ехэ ба Бага Кучугур шадар Днепр мүрэнэй оёорто эдэ амһартанууд олдоо бэлэй. «Запорожсталь» заводой уһан доогуур тамарагшадай клубай спортсменүүд музейн даабаряар эртэ урда сагай Самыс городой үлэгдэлнүүдые бэдэржэ байһан юм.

— Каховско ГЭС-эй барилгын ябуулагдажа байха үедэ УССР-эй Эрдэмэй академиин экспедициин археологууд эндэ, Днепрэй эрьедэ, уһа урдахуулдаг шабар сорго, хабтагай мрамор шулуу, татарнуудай сүмын һуури малтажа гаргаһан байгаа, — гэжэ тус музейн эрдэмтэ-хүдэлмэрилэгшэ М. М. Ширяева хөөрэнэ.

Таряашадай болон дархашуулай зэр зэмсэг тиихэдэ олдоһон юм. Энэ сэлеэн XIII—XIV зуун жэлнүүдтэ хамаатай. Кучугур шадар татарнуудай нүүжэ ерэхэһээ хэдэн зуун жэлэй урда тээ энэ сэлеэн бии болоһон байгаа гэжэ мүрэнэй оёорһоо олдоһон зүйлнүүд багсаамжалха арга олгоно. Эртэ урда сагай Самыс городой үлэгдэлнүүд эндэһээ олдоо гээшэ ха. Уһан дорохи малталга саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ зэргэтэй. Тиигэбэл [...] һонирхолтой асуудалда дүүрэ[...] рюу үгтэхэ байна бшуу.

АМИДЫ АШАГТА МАЛТА[...]

Примориин урда зүгтэхи [...] фан мүрэнэй бүтүү шэрэнги [...] гуур лиана гэжэ шүдэр ургама[...] орёогдожо хаташаһан хууша[...] пэ, үшөөһэн, клён мододые [...] һарада хаража болоно. Гоё һай[...] наар хээлэгдэһэн набша на[...] нуудтаа хушагдаһан дээрэ[...] эшэнүүдынь оройдоо харагд[...] гүй. Ягаа-улаан гү, али [...] шара үнгэтэй набтагар үргэ[...] сэгүүд өөр янзын түхэлөөрөө [...] дэнэрэй дундаһаа илгардаг. [...] ха түхэлтэй сэсэгүүдынь [...] метр ута болотороо ургадаг, [...] ургамалнууд кирказон гү, [...] хумпараагай үндэһэн гэжэ нэр[...] дэдэг.

«Һубэлгэн ухаатай» байга[...] үрэжэхэ үедэнь сэсэгүүдыень [...] гэжэ хаажархиһан байна. «[...] хын» хоолой уруу хорхой шу[...] лай орохотойнь адли сэсэг [...] дамтайгаар хаагдашадаг.

Энэ шүдэр ургамал Примор[...] актинидаһаа, лимоннигһоо. [...] градһаа юугээрээ илгаатайб [...] дэ, хүнэй эдихэ алим жэмэс [...] дэггүй юм. Гэбэшье энэ ург[...] лай элдэб хубинь зуун зүгэй [...] дуудай бэлдэдэг хэдэн мянган [...] лэй эмүүдэй бүридэлдэ оролсо[...]

(ТАСС-ай корр.)

УЛЬЯНОВСКА ГВАРДЕЙСКЭ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: танкын багахан македэй хажууда курсант О[...] Михеев ба багша майор Альберт Михеев гэгшэд хөөрэлдэжэ бай[...] Михеевтэнэй гэр бүлын хүбүүд уг гарбалһаа нааша—танкистну[...]

Дайнай урда жэлнүүдтэ аха дүү [...]нэй удаа оронойманай баруун хилэ шадар хаягдаһан танкова ро[...] ба тэрэнэй подразделениие толгойлдог байгаа. Дайсанай ээрхэг [...]римхэйгөөр орожо ерэхэдэ аха дүү танкистнар тэрэнэй шанга со[...]тые бэе дээрээ даажа абаа бэлэй. Иван Михеев баатарай үхэл[...] унаа. Харин удаань Александр ахань дайсантай зоригтойгоор ту[...]дан хосороо. Аханарайнгаа нэрые нэрлүүлхын тула Семён ба П[...] баһал танкистнууд болоо. Фашистнарай Волго мүрэн тээшэ шунах[...]жа байхада тэдэнэрэй эсэгэ Дмитрий Фёдорович Михеев Эхэ о[...]ноо хамгаалгын жасада танкова колонно бүтээхыень 50 мянган [...] хэриг оруулһан байна.

Дайн сэрэгшье дүүрэһээр гушаад жэл болоо. Михеевтэнэй бү[...] олохон хүбүүд Эхэ оронойнгоо амгалан тайбанай түлөө ами на[...] хайрлангүй үгөө. Гэбэшье Дмитрий Фёдоровичой аша хүбүүд А[...]берт ба Олег хоёр баһал мүнөө танкистнууд болонхой.

Ю. БЕЛОЗЁРОВОЙ фото. (ТАСС)

БАЯРТАЙ ДАА, ХҮҮГЭДЭЙ СААД!

Улаан-Үдын үхибүүдэй зургаадахи саад соо ороходомнай, хүлгөөтэйхэн байба: саадай хүүгэд, эсэгэнэршье инишэ тиишээ согтой хүхюунээр алхална. Үхибүүд, эндэ ерэгшэ түрэлхидшье саадай үүжэм зал соо ороо. Уданшьегүй һургуулиингаа хубсаһа үмдэһэн хүбүүд, үһэндөө сагаан лентэнүүдые гүрэжэ, эрбээхэй мэтээр уйһан басагад хүхюун аялгатай хүгжэм доро алхалан, орожо ерэбэл даа. Эдэмнай мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ нэгэдэхи класста орохоор зэһэнхэй, бэлэдхэлэй группын үхибүүд шуу. Үхибүүдэй саадууд тэдэниие бага балшар наһанһаань эхилээд, һургуулида ороторнь хүмүүжүүлнэ ха юм.

Саадуудай хүдэлмэрилэгшэд хүүгэдтэ үзэгүүдые танюулха, сэжээр тоо бодохо, хоёр-гурбан үгөөр мэдүүлэлнүүдые зохёохо, үгэнүүдээ зүбөөр үгүүлжэ шадаха, ойлгоһон юумэеэ тординогүйгөөр хөөрэхэ гэхэ мэтэ юумэндэ һурагадаг байна. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, саадай үхибүүд һургуулида орохо талаар бүхы бэлэдхэлэй түрүүшын шата гарана ха юм.

Саадуудай коллективүүд эдэ үдэрнүүдтэ һургуулиин богоһо түрүүшынхеэ алхаха ерээдүйн һурагшадые баярай оршон байдалда үдэшэжэ байнхай.

...Һургуулиин ерээдүйн һурагшадай—бэлэдхэлэй группын гушаад үхибүүдэй:

«Эгээл дуратай саадигаа, энэ наһандаа мартахагүйбди» гэжэ ирагуу гоёор дуулахадань, эхэ, эсэгэнэрынь, саадай хүүгэдшье нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

«Һургуули, амар мэндэ!», «Баяртай даа, хүүгэдэй саад!» болон бусад дуунуудые тэдэнэр һайнаар гүйсэдхэжэ, олон шүлэгүүдые сээжэлдэһэнээ харуулбал даа.

Бусад группануудай хүүгэдшье энэ үдэшэлгын үедэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Жэшээлхэдэ, ахалагша группын хүүгэд өөрын гараар һиилэһэн зурагуудые, саадта һаял ябажа эхилһэн багашуул баглаа сэсэгүүдые барюулаа. Ахалагша группын хүүгэд өөрынгөө бэлдэһэн «концерт» харуулжа, аха нүхэдөө баясуулба.

Нэгэдэхи класста түрүүшынхеэ орохоёо байһан үхибүүдтэ дурасхаалай бэлэгүүд — ном, карандаш гэхэ мэтэ юумэн барюулагдаба.

Гоёор шэмэглэгдэһэн ханын газетэ болон стендүүд зургаадахи саадай үхибүүдэй энэ һайндэрые улам урматай, хүхюутэй, һонирхолтой болгобо.

Зургаадахи саадые даагша К. Ф. Матвеева, бэлэдхэлэй группын хүмүүжүүлэгшэд Т. М. Карнаухова, Т. И. Тютрина, хүгжэмэй хүтэлбэрилэгшэ А. Б. Подкорытова гэгшэд энэ үдэшэлгые һайнаар эмхидхэһэн байна.

Эхэ эсэгэнэрэй зүгһөө хүүгэдэй хүмүүжүүлэгшэдтэ ехэ баяр хүргэгдөө.

С. БАИРОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

БЕРЛИН

ГДР КАПИТАЛИС ОРОНУУДТАЙ ХУДАЛДАА НАЙМАА ХЭНЭ

ТАСС

Энэ намар Лейпцигтэ болохо яармаг ГДР-эй ба капиталис оронуудай хоорондохи экономическа харилсаае хүгжөөхэ байха гэжэ ГДР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министерствын статс-секретарь Г. Байль мэдүүлээ. Лейпцигтэхи яармаг капиталис оронуудтай олохон ехэ ехэ фирмэнүүдые һонирхуулна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Үнгэрһэн арбан жэлэй туршада соо капиталис оронуудтай ГДР-эй худалдаа наймаа хэлгын хэмжээн гурба дахин үргэдөө. Энэмнай СССР-тэй, СЭВ-эй гэшүүн бусад оронуудтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлжэ, Германиин Демократическа Республикын промышленна үйлэдбэреэ хурдан түргөөр хүгжөөһэнһөө дулдыдана гэжэ Г. Байль тэмдэглээ. Байгша оной түрүүшын хахадта Франци, Япон, Швеци, Нидерланд болон Данитай худалдаа наймаагаа нилээд үргэдхөөбди.

ДЕЛИ

КПИ-гэй НАЦИОНАЛЬНА СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

ТАСС

«СССР-ые байгуулалга — пролетарска интернационализмын ёһо гуримуудай бэелэл, ленинскэ национальна политикын илан мандалга болоно», — гэжэ Индиин Компартиин Национальна соведэй сессиин баталан абаһан тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Социалис революциин лэ хамтын хүсэлэл оролдолгоор коммунизм байгуулжа байгаа арадуудай нягта холбоо барисаа тогтоохо байна гэжэ олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн шэнэ түхэлэй гүрэнэй — Советскэ Союзай 50 жэлэй дүй дүршэл харуулна. Социалис революци национальна дарлалта мүлжэлгын бүхы үзэгдэлнүүдые үгы хэжэ, национальна гээгдэнги арадуудта шэнэ байдал олгоо гэжэ тогтоол соонь заагдана.

Революциин аша туһаар хүсэн түгэс социалис гүрэн байгуулагдажа, тэрэнэй арадууд эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй, социализмын түлөө хамтаараан тэмсэнэ.

КПИ-гэй Национальна совет Индиин демократическа бүхы хүсэнүүдтэл адляар, энэ гайхамшаг үдэрые ехэ баяртайгаар угтана гээд документ дотор хэлэгдэнэ. СССР-эй 50 жэлэй дүй дүршэл Индиин коммунистнуудые, түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдые тэмсэлдэ зоригжуулна. «Индиин үнэн ханиин — Советскэ Союзай ехэ һайндэрые хаа хаанагүй үргэнөөр тэмдэглэхэ уряатайгаар КПИ-гэй Национальна совет зүүнэй ба демократическа бүхы хүсэнүүдтэ, партинуудта, олониитын бүхы эмхинүүдтэ хандана», — гэжэ тогтоолой түгэсхэлдэ тэмдэглэгдэнэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монголой Арадай Республикын Хэлхээ холбооной министерствын гаргаһан почтын марканууд Мюнхендэхи Олимпиин XX наадандa зорюулагданхай. Марка бүхэндэнь Олимпиин һүлдэ тэмдэг — холбоо 5 сахариг зураатай, «Олимпиин наадан. Мюнхен. 1972 он» гэжэ бэшээтэй. Барилдаашад, штангист, боксёрнууд, урилдаашад, һур харбагша марканууд дээрэ зурагданхай.

ТЕГЕРАН. (ТАСС). «Хойто хүршэтэеэ — Советскэ Союзтай хани барисаатай, харилсаа холбоотойбди. СССР-тэй хилээ хани барисаанай, хүршэ ёһоной, эб найрамдалай хилэ гэжэ нэрлэдэгбди», — гэжэ Иранай шах Мохаммед Реза Пехлеви мэдүүлээ. «Эттелаат» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Советскэ Союз Иран хоёрой хоорондын экономическа харилсаа холбоое шах үндэрөөр сэг нэнэ.

ЛОНДОН. (ТАСС). Гибралтарай ажалшадай табан үдэрэй буһалгаан дүүрэбэ. Буһалгаашадай нягта нэгэдэлтэй байһан дээрэһээ, ажаллаха арга боломжыень һайжаруулха, салин хүлһыень дээшэлүүлхэ тухай эндэхи хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай эрилтэнүүдые Англиин засагаархид хангахаар зүбшөөһэн байна.

ДАМАСК. (ТАСС). Сириин ниислэл хотодо нээгдэһэн уласхоорондын XIX яармагта хабаадагша оронуудай тугууд Дамаскын түбтэхи Илалтын талмай дээрэ намилзана.

46 гүрэн, тэдэнэй дунда СССР, Болгари, Чехословаки, Венгри, Румыни, ГДР, Югослави энэ жэлэй яармагта хабаадалсана.

ТОКИО. ТАСС). Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр болоһон һунгалтын үедэ Японой Компартиһаа дэбжүүлэгдэһэн 4 кандидат Насе хотын (Кагосима префектура) национальна сугланай депутадуудаар һунгагдаа. Энээнэй урда тээхи һунгалтаар Японой Коммунис партиһаа оройдоол хоёр хүн эндэхи депутат болоһон юм. Энэ һунгалтын һүүлээр Японой Коммунис партиин депутадуудай бүлэг тогтоолнуудайнгаа проектые муниципальна сугланай үзэмжэдэ табиха эрхэтэй болоо.

САНТЬЯГО. (ТАСС). Сантьяго провинцидахи онсо байдал болюулха тухай декредтэ Чилиин президент Сальвадор Альенде гар табиба. Августын 21-дэ хархис хүсэнүүдэй үүдхэһэн харата ябуулгануудһаа уламжалан, энэ провинцида онсо байдал тогтоогдоо һэн.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Июль һарада США-гай улад зон 139 мянгаар нэмэжэ, дүн хамта 208.837.000 хүн болоо гэжэ тоо бүрндхэлэй бюро мэдээсэбэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Экономикын ба финансын министерствын тунхаглаһан мэдээнүүдэй ёһоор, энэ жэлэй июльдэ үргэн хэрэглэлэй эд бараанай, транспортаар ябалгын, коммунальна хангалгын үнэ сэн дунда зэргээр 6 процентээр хүндэрөө.

ТОКИО. (ТАСС). Япондохи американ сэрэгэй баазануудта сайгон армиин сэрэгэй техникэ заһабарилха ябадал хорихо эрилтэ Японой социалис парти Японой правительствын урда табиба.

Американ ба сайгон сэрэгэй техникэ Япондо заһабарилха тухай асуудал парламентын үзэмжэдэ табиха ябадал туйлаха гэһэн шиидхэбэри социалис парти абаа гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь коммунистнуудай зүгһөө президентын тушаалда кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн Гэс Холл телевидениеэр үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамда американ империалистнуудай үйлэдэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулгануудые, пентагоной сэрэгэй туйлай ехэ гаргашые, расизм ба хархис хүсэнүүдэй энэ политика һайшаажа байһыень буруушааба.

Арадта, хүдэлмэришэдтэ харша энэ политикаһаа ехэ ехэ корпорацинууд ехэ ашаг олзо оруулна гэжэ Гэс Холл хэлээ. Тусхай статистикые баримталһанай ёһоор, үгытэй ядуу гүүлэдэг 30 миллион американецуудай хүсэл эрмэлзэлые буржуазна хоёр парти — республиканецууд, демокрадууд — хэрэгсээнэгүй.

Коммунис партиһаа президентын кандидат Гэс Холл һунгалтын урда тээ партиин бэелүүлхэ программа тухай хэлэхэдээ, американ арадай аша туһада алба хэхэбди гэжэ мэдүүлһэн байна.

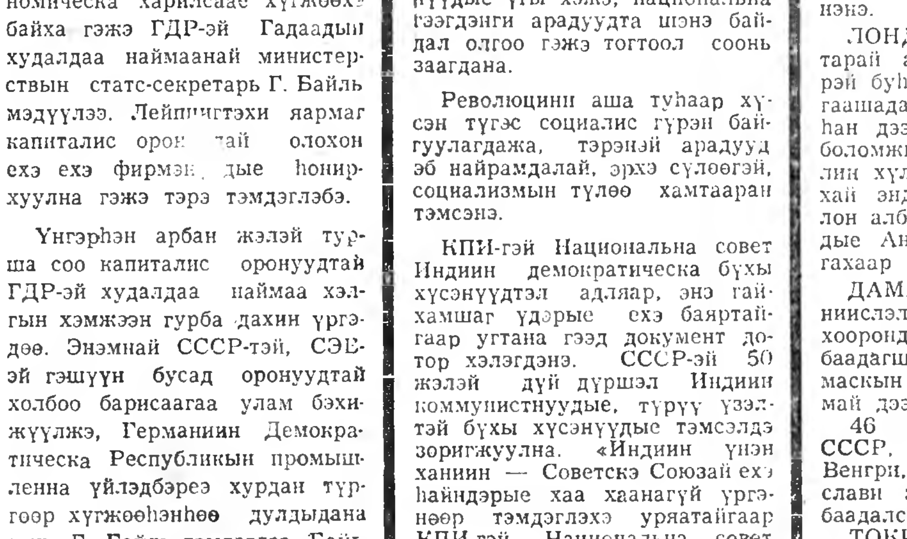

УРДА ВЬЕТНАМАЙ ХҮН ЗОНОЙ ГУРБАНАЙНЬ НЭГЭ ХҮБИ — «ЗУГАДАГШАД»

Вьетнам үхибүүдэй эхын нюур шарайе адагалхада хэды ехэ үй гашуудалда дарагданхайб гэжэ мэдэрэйдэнэ. Тэрэ үхибүүдээ харата муухай бомбодолгоһоо абархын тула хайшаашьеб зүдхэнэ.

ПРЕСС—ТАСС-ай фото-камера.

ПРАГА

СЛОВАКАДАХИ НАЦИОНАЛЬНА ВОССТАНИИН ДУРАСХААЛДА

ТАСС

Фашис булимтарагшадта эсэргүү национальна восстаниин Словакида эхилһээр 28 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һайндэр Словакиин городууд ба хүдөө нютагуудаар боложо байнхай.

Фашизмда эсэргүү тэмсэлшэдэй Словацка холбооной ЦК-гай үргэн заседани Братислава хотодо болоод, Словакиин КП-гэй ЦК-гай секретарь Я. Яник үгэ хэлээ. «1941—1945 онуудай үеэр Эсэгэ ороноо хамгаалһан агууехэ дайнда илалтын туйлагдаһаар 20 жэлэй ой» гэһэн медальнууд Словакидахи национальна восстанида хабаадагша 13 эдэбхитэндэ барюулагдаа. Эдэнэр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар иимэ шагналда хүртэһэн байна.

Словакиие фашизмһаа сүлөөлхын түлөө тэмсэл соогуур 1944-45 онуудта унаһан совет сэрэгшэдэй хүшөөгэй дэргэдэ веногуудые табилга восстаниин түб байһан Банска-Бистрица хотодо болоо. Хотын залуушуул партизануудай урдын зүргэ харгынуудаар ябаха дабшалга энэ үдэр эмхидхээ.

ЛОНДОН

Үлэсэжэ үхэхын туйлда хүрэнхэй

ТАСС

Урда-Африкын Республикадахи африкан хүдэлмэришэд үгытэй ядуу, үлэн хооһон байдалда ажаһууна. ЮАР-ай хэблэлэй бэшэһэнэй ёһоор, африкан хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн ахир тулюур юм. Тиимэһээ хүдэлмэришэд, тэдэнэй бүлэнэр унаха туйлдаа хүрэһэн урса гэрнүүд соо ажаһуудаг, үл залгаад лэ ябадаг. «Һүүлэй 10 жэлэй турша соо африкан хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн нэмээгүй» — гэжэ «Чартерд секретри» журнал тэмдэглэнэ.

ЮАР-та африкан зоной туйлай муу байдалтай байһан дээрэһээнь, ороной бүхы районуудта тэдэнэй үхибүүд олоороо үбшэн тахалда дайрагдадаг, гээгдэшэдэг байха юм. Һүүлэй баримта, мэдээнүүдэй ёһоор, жэшээлхэдэ, Порт-Элизабет хотодо түрэһэн африкан үхибүүдэй гурбанай нэгэниинь жэлшье болонгүй гээгдэдэг. Секхунек-Хунелендэ гараһан үхибүүдэй хахад хубинь таба наһа хүрэнгүй, үхэлэй һабарта ороно. Транскей гэжэ областьдо 100 үхибүүнэй 40-ниинь арбатай болоодүйдөө үхэдэг байна.

ПАРИЖ

ФРАНЦУЗ АРАДА[...] ЭРИЛТЭ

ТАСС

Вьетнам арадтай һанал н[...]тэй байһанаа француз арад [...]хинаа батална, ДРВ-гэй ню[...]гуудые, тодорхойлон хэлэб[...] даамбануудые, уһа хааһан т[...] хеэрэлгэнүүдые американ ави[...]цинн зэрлиг бүдүүлигээр бо[...] бодолго эрид буруушаажа ба[...]һанаа мэдүүлбэ. Индохитад[...] амгалан байдал тогтоохын т[...]лөө хамтаараан тэмсэдэг Фра[...]циин демократическа 48 э[...]хиин уряада харюусаһан ажа[...]шадай хэдэн зуугаад делега[...] олон мянгаад хүнэй гараа та[...]һан буруушаалгын бэшэг [...]рюулхын тула Францида[...] США-гай посольстводо ерэһ[...] байна. Иимэ демонстраци хэ[...] үүсхэл гаргаһан 48 эмхиин [...] тэлбэрилэгшэдэй делегаци а[...]густын 21-дэ абаһан ханда[...]гынгаа текстые США-гай [...]сольствын түлөөлэгшэдэ б[...]рюулаа. ДРВ-гэй нютагууд[...] бомбодолго болюулха ту[...] эрид шууд эрилтэ тэрээн [...]торнь табигданхай.

США-гай консульствын [...]даг Францийн бусад хотону[...]та иимэ жагсаалнууд болоо.

ДАККА

ХҮГЖЭЖЭ БАЙГА[...] ОРОНУУДТА ЭСЭРГҮҮ ЯБУУЛГА

ТАСС

Бангладешые ООН-до аб[...] тушаа хорилто хэһэн Хит[...] ябуулгые буруушаалгын [...] монстрацинууд, митинг[...] Бангладешэй Арадай Респу[...] кын ниислэл хотодо боложо [...] гэлжэлһөөр.

ДЕЛИ. (ТАСС). Хүгж[...] байгаа оронуудта эсэргүү [...] литика КНР бэелүүлхэгүй [...] һэн Пекинэй хүтэлбэрилэ[...] дэй мэдүүлгэнүүд мүнөө ОО[...] до Хитадай хэжэ байгаа ябу[...] гатай тааралданагүй, эндэ а[...] шалжа байһан Бангладе[...] Арадай Республикын гадаа[...] хэрэгүүдэй министр Абдус С[...] мад мэдүүлбэ. Гадаадын да[...] лалта мүлжэлгэһөө сүлөөр[...] түлөө тэмсэдэг арадуудай та[...] барихагүй байһанаа Хитад [...] ябуулгануудаараа гэршэлбэ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
13.10 — һурагшадта зорюулагдаһан тележурнал.
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
14.35 — орон доторхи һонин.
14.45 — һурагшадта зорюулагдаһан концерт. 15.15 — «Һургуули шэнэ шата дээрэ» гэһэн дамжуулга. 15.55 — «Моя жизнь» гэһэн уран һайханай телевизионно фильмын 2-дохи серинь харуулагдаха. 17.00 — «Олимпиин XX наадан дээрэ» гэһэн дамжуулга.
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
19.00 — телепанорама. 19.20 — «Амар мэндэ, һургуули!» гэһэн дамжуулга. 19.55 — «Ногоон ракетэ» гэһэн Казаниин телестудиин фильм. 20.10 — «Колхоз» гэһэн хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 20.40 — «Хонхын урда тээ» гэһэн дамжуулга.
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
21.00 — «Олимпиин XX наадан дээрэ» гэһэн дамжуулга.
23.00 — документальна фильм. 23.15 — Одессын хүгжэмтэ комедиин театрай гастрольнууд үзэшэ.
ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
19.00 — «Время» гэһэн һүүлэй һонинһой программа. 19.30 — «Берег юности» гэһэн уран һайханай фильм.

Манай адрес, телефонуу[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-[...] приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — [...] 62-62, ответ секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-[...] отделы партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-[...] 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-5[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинописное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.